

*Research in Curriculum Planning*Vol 18. No 42 (continus 69)
summer 2021, Pages 50-77

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال هجدهم، دوره دوم، شماره ۴۲ (پیاپی ۶۹)
تابستان ۱۴۰۰، صفحات ۵۰-۷۷**Designing and validating Physical Education and Health Curriculum Model in First level Secondary School with a Cultural - Educational approach**

Parvin zolghadri, Marjan Kian, Majid Aliasgari, Alireza Elahi

¹ Assistant Professor, Department of Educational Science of Payame Noor University, Tehran, Iran.² Associate Professor, Department of Curriculum Studies, Kharazmi University, Tehran, Iran.³ Associate Professor, Department of Curriculum Studies, Kharazmi University, Tehran, Iran.⁴ Associate Professor, Department of Sport Management, Kharazmi University, Tehran, Iran.**Abstract**

The main purpose of this study was to design a model of physical education and health curriculum for secondary school with a cultural-educational approach. The research method is mixed with the exploratory design which was done in two qualitative-quantitative parts. In the qualitative part, the model was designed and in the quantitative part, the model was validated by descriptive-survey method. In the qualitative section, all available texts and theoretical and research sources were reviewed. Also, 18 specialists in curriculum planning and physical education participated, who were selected by purposive and snowball sampling. Data collection tool was semi-structured interview and content analysis method was used for data analysis. The validity of the data was verified through methods of asking a colleague and checking members. In the quantitative part, to validate the designed model, the opinions of 22 experts in curriculum planning and physical education were used. To evaluate the validity of quantitative content, content validity index (CVI) and content validity ratio (CVR) were used. The content validity ratio was confirmed with 0.72 and the content validity index with 0.90. Reliability was also confirmed by Cronbach's alpha with 0.89. The obtained model consisted of three sections of basics, strategic elements and ten elements of Acker, for each of which some components were presented.

Keywords: curriculum, physical education, cultural-educational approach**طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه‌ریزی درسی تربیت بدنی و سلامت دوره اول متوسطه با رویکرد فرهنگی - تربیتی**پروین ذوالقدری^{*}، مرجان کیان، مجید علی‌عسگری، علیرضا الهی^۱ استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.^۲ دانشیار گروه مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.^۳ دانشیار گروه مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.^۴ دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.**چکیده**

هدف اصلی این پژوهش، طراحی الگوی برنامه‌ریزی درسی تربیت بدنی و سلامت دوره اول متوسطه با رویکرد فرهنگی - تربیتی است. این پژوهش جزء پژوهش‌های آمیخته با طرح اکتشافی است که در دو بخش کیفی-کمی انجام شده است؛ در بخش کیفی به فرایند طراحی الگو و در بخش کمی به روش توصیفی از نوع پیمایشی، به اعتبارسنجی الگو پرداخته شده است. در بخش کیفی حوزه مطالعات شامل کلیه متون و منابع نظری و پژوهشی داخلی و خارجی در دسترس و همچنین ۱۸ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران حوزه برنامه‌ریزی درسی و تربیت بدنی است که به روش نمونه‌گیری هدفمند و با تکنیک گلوله برفی انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بود که از طریق روش‌های پرسش از همکار و چک اعضا، داده‌ها تأیید و برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. در بخش کمی و برای اعتبارسنجی الگوی طراحی و از نظرات ۲۲ نفر از متخصصان دانشگاهی در حوزه برنامه‌ریزی درسی و رشته تربیت بدنی طی پرسشنامه‌ای و برای بررسی روایی محتوای کمی نیز از شاخص روایی محتوا (CVI) و نسبت روایی محتوا (CVR) استفاده شد. نسبت روایی محتوا به مقدار ۰/۷۲ و شاخص روایی محتوا به مقدار ۰/۹۰ مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با روش ضریب آلفای کرونباخ به مقدار ۰/۸۹ تأیید شد. الگوی به دست آمده متشکل از سه بخش مبانی، عناصر راهبردی و عناصر دهگانه آکر بود که برای هر یک از بخش‌های الگو مؤلفه‌هایی ارائه شد.

کلیدواژه: برنامه‌ریزی درسی، تربیت بدنی، رویکرد فرهنگی تربیتی

مقدمه

در دنیای معاصر، با وجود ویژگی بارز فرهنگی ورزش و تربیت بدنی به این رویکرد کمتر توجه شده است و در فرایند فرهنگ‌سازی و یا به اصطلاحی دقیقتر الگوسازی فرهنگی، تعالی ادب و تربیت و ارتقای شخصیت کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد (Gheshmi et al, 2018) محیط‌های ورزشی در دنیای امروز به بستری برای بروز رفتار اخلاقی و غیر اخلاقی تبدیل شده است و ارزش‌های اسلامی در آن به فراموشی سپرده شده‌اند؛ به طوری که هر روز شاهد رسانه‌ای شدن بداخلاقی، فساد اخلاقی و پرخاشگری ورزشکاران و تماشاگرانیم (Bahrololom et al, 2017). در میدانها و مجامع ورزشی با دخالت دست‌های سوء تجاری، سیاسی و فرهنگی، نقش تربیتی ورزش و ارتباط مستقیم آن با فرهنگ کمرنگ می‌شود و به جای آن برد و باخت‌ها، جوایز، پول و شهرت کاذب در درجه نخست اهمیت قرار می‌گیرد (Khalaji, 2013)؛ بنابراین تربیت بدنی به عنوان بخش مهمی از تعلیم و تربیت، جایگاه اساسی و سرنوشت‌سازی در فرهنگ هر جامعه ایفا می‌کند. در این راستا، ارتقای سطح کمی و کیفی برنامه‌دستی تربیت بدنی در همه پایه‌های تحصیلی علاوه بر تأمین و تضمین سلامت افراد و جامعه، شالوده ورزش کشور را پی‌ریزی می‌نماید (Lotfi, 2012) پس توجه به تربیت بدنی و ورزش طی دوران تحصیل می‌تواند بسیار سازنده و دارای نتایج مثبتی باشد. دوره متوسطه می‌تواند مکانی مناسب برای شناسایی استعدادها و دانش‌آموزان باشد. خصوصیات دوره نوجوانی با به وجود آمدن هیجانات و ازدیاد قوای جسمانی همراه است به همین علت نوجوان سعی دارد به تظاهرات قوای جسمانی بپردازد و خود را بالاتر از دیگران نشان دهد (Samadi et al, 2014)؛ بنابراین، ایجاد برنامه‌های منظم تربیت‌بدنی در سال‌های تحصیلی دانش‌آموزانی که مراحل اصلی رشد خود را در مدرسه می‌گذرانند، یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است. به نظر می‌رسد دستیابی به این امر از طریق تدوین برنامه‌های نظام‌دار و هدفمند امکان‌پذیر است (Dashtkhaki, 2012). از آنجا که هر

تربیت بدنی جزء لاینفک برنامه‌های آموزش و پرورش است و هدف از آن تقویت و پرورش تمام استعدادهای جسمانی و روانی دانش‌آموزان تا حدی است که زندگی سالم و موفق در محیط‌های طبیعی و اجتماعی میسر شود (Minaei & Poursoltani Zarandi, 2020). تربیت بدنی باعث ایجاد احساسات مثبت مرتبط با فعالیت بدنی می‌شود و با این کار، عزت نفس و هویت شخصی در دانش‌آموزان تقویت می‌شود (Roset, Green, & Thurston, 2020).

تحقیقات نشان داده‌اند که فعالیت بدنی منظم، نقش بسیار مهمی در حفظ و ارتقاء سبک زندگی سالم انسان دارد (Lahart et al, 2019, Schwartz et al, 2016 & Poitras et al, 2019). کولتر و همکاران (Coulter & et al, 2019) در پژوهش خود با عنوان «تربیت بدنی باید جزء لاینفک هر روز مدرسه باشد»، نگرش اولیه والدین و فرزندانشان را به تربیت بدنی بررسی کردند؛ نتایج نشان داد که والدین و فرزندان، هم در مؤلفه شناختی و هم در مؤلفه عاطفی، نگرش مثبتی به فعالیت‌های تربیت بدنی داشتند و تربیت بدنی در شرایط مطلوب می‌تواند برای دانش‌آموزان فرصتی فراهم کند تا بخش چشمگیری از فعالیت بدنی روزانه توصیه شده را انجام دهند (Sánchez Oliva et al & Kalajas-Tilga et al, 2020). ورزش در عین حال قادر است در کنار شکل دادن به استعدادهای جسمانی، حرکتی، روانی و اجتماعی افراد جامعه، زمینه‌های لازم برای غنای اخلاقی و فرهنگی را فراهم آورد (zareian, 2015). می‌توان گفت تربیت بدنی و ورزش خود پدیده‌ای فرهنگی، تربیتی، سیاسی و اقتصادی است که پیوندی محکم با مجموعه نهادها و سازمانها و ساختارهای اجتماعی دارد؛ به این معنا که دستاوردهای ورزش و فعالیت‌های مربوط به آن به طور کلی یک شاخص فرهنگی در زمینه‌های مختلف محسوب می‌شود (Abbasi BakhtiarI, 2011).

اعمال روش‌های مستقیم و غیرمستقیم برای شکل‌گیری ابعاد شخصیتی دانش‌آموزان و استفاده بیشتر از ظرفیت‌های فکری و ذهنی برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش برای تربیت انسان‌های متوازن در ابعاد مختلف تربیتی است (Samadi, 2014).

به طور کلی در رویکرد فرهنگی _ تربیتی بر این نکته پافشاری می‌شود که نظام آموزش و پرورش باید جهت‌گیری آموزشی خود را بر آموزش و تربیت نسلی آگاه، توانمند و ماهر متمرکز کند به گونه‌ای که خروجی این نظام نه تنها از آموزش‌های لازم برخوردار باشد بلکه شاخصه‌های شهروند متعهد و انسان صالح را واجد گردد. در این رویکرد بیش از اطلاعات علمی بر آگاهی و گردش علمی تأکید می‌شود و بیش از فراگیری اطلاعات محض، بی‌آنکه اهمیت دانش و اطلاعات علمی را از نظر دور بدارد، بر دانش کارآمد و مهارت‌های علمی تکیه می‌کند (Eskandari, 2005).

پیشینه تحقیق: ملیجی (Maliji, 2016) در رساله خود با عنوان «طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی دوره پیش‌دبستانی ایران» به ارائه الگویی مبتنی بر سه منبع اطلاعاتی، با محوریت دانش‌آموز و با تأکید بر رویکردهای شیوه زندگی فعال، رویکرد تلفیقی، رویکرد تعلیم و تربیت از طریق بازی پرداخت. عناصر هدف، محتوا و نتایج در این الگو در سه بعد مهارتی، عاطفی و شناختی طبقه‌بندی شدند. رویکرد بازی _ محوری و فعالیت نشاط‌آور با تأکید بر رقابت کمتر، استفاده از موسیقی و اجرای حرکات با شعر و داستان، روش‌های تدریس مورد تأکید در این الگو بودند. این پژوهش قرابت بسیاری با پژوهش حاضر دارد و تنها طراحی برنامه درسی آن، متأثر از عناصر برنامه درسی الگوی کلاین بوده است. همچنین یافته‌های این پژوهش از این نظر که در طراحی برنامه درسی به هر سه منبع اطلاعاتی در آن توجه شده است؛ به‌ویژه محور قرار دادن دانش‌آموز به دلیل ویژگی‌های این دوره نکته مهمی است که در پژوهش حاضر نیز بدان پرداخته شده است. صمدی (Samadi, 2014)

کشور دارای پیشینه فرهنگی، تاریخی و اعتقادی متفاوت است، تدوین برنامه‌های درسی و آموزشی رسمی هر کشور نیز باید در خدمت اهداف ملی آن کشور باشد؛ بنابراین بازنگری در رویکردهای برنامه‌های آموزشی و درسی ضرورت پیدا می‌کند (Eskandari, 2005). یکی از این رویکردها که اخیراً مورد توجه آموزش و پرورش و دست‌اندرکاران آن قرار گرفته، طرح آموزش مبتنی بر رویکرد فرهنگی _ تربیتی (Design instruction based cultural educational approach) است. این رویکرد به معنای فراهم آوردن زمینه تربیتی برای یادگیرندگان متناسب با فرهنگ بومی آنهاست. این طرح تلاش می‌کند تا با سامان‌دهی و اثربخشی پیام‌های تربیتی مستتر در متن دروس، زمینه و بستر مناسبی را برای تربیت‌پذیری نسل نوجوان مطابق با فرهنگ اسلامی- ایرانی فراهم آورد و فضایل و سجایای اخلاقی و مهارت‌های لازم را در دانش‌آموزان برای ورود به جامعه‌ای سالم و دین‌مدار ارتقا دهد (Haji Babaei, 2014). این رویکرد در راستای دو بنیاد «تلفیق» و «بوم‌گرایی» طراحی و تدوین شده است. عنصر اصلی طرح آموزش مبتنی بر رویکرد فرهنگی _ تربیتی، «تلفیق» است؛ تلفیق بین فرهنگ ایرانی و اسلامی و تلفیق بین آموزش و پرورش. در تلفیق بین فرهنگ اسلامی و ایرانی و به تبع آن فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی آنچه «تربیت» نامیده می‌شود «ربوی شدن آدمی» است (Samadi, 2014). این رویکرد با مبانی و آموزه‌های دینی اسلام سازگاری بیشتری دارد و گویی همان‌گونه که قرآن خود را هدایتگر متقین معرفی می‌کند (بقره/ ۲)، این رویکرد نیز بر هدایت‌گری تأکید می‌کند (Musapur, 2012). همچنین در این رویکرد، فرهنگ در کانون توجه قرار دارد و لازم است در تبیین مسائل مربوط به آموزش به عنوان عامل اصلی در نظر گرفته شود (Sarkararani, 2010). هدف از تلفیق محتوا با آموزه‌های فرهنگی، تقویت فعالیت‌های تربیتی با بهره‌گیری بیشتر از توان معلمان در ایفای نقش تربیتی و ایجاد شرایط لازم برای بهره‌مندی از آموزش، در

سرکارآرانی (Sarkararani, 2010) در مطالعه‌ای به بررسی فرهنگ آموزش در ژاپن و مقایسه آن با آمریکا پرداخت. موضوع اصلی این بررسی توجه به آموزش و یادگیری و فعالیت‌های آموزشی مدرسه به مثابه فعالیت فرهنگی است. این کتاب حاصل گفتگوی سه‌جانبه میان یک ژاپن‌شناس آمریکایی متخصص آموزش و پرورش و یک آمریکاشناس برجسته ژاپنی است. این پژوهش با بررسی‌های انجام شده، به این نتیجه رسید که فاکتور مهم در آموزش در هر نظام اجتماعی، فرهنگ است. جوادپور (Javadipour et al, 2006). در رساله خود با عنوان «طراحی و اعتباربخشی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی در مدارس ابتدایی ایران» با بررسی اسناد و مدارک و برنامه درسی برخی از کشورها و مبانی نظری برنامه درسی تربیت بدنی کوشید الگوی مطلوبی برای درس تربیت بدنی با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک طراحی کند. در این رویکرد توجه به چشم‌انداز، بیانیه مأموریت، اصول حاکم بر برنامه درسی از نکات برجسته آن بود که عناصر برنامه درسی براساس رویکرد فراگیرمحوری و توجه به علائق و نیازهای دانش‌آموزان شکل گرفته است. فارکولوگ و همکاران (Fairclough & et al, 2018) در پژوهشی با عنوان «تدوین سنجش فعالیت‌های تربیت بدنی در مدارس متوسطه»، به این نتیجه رسیدند که مشارکت معلمان در اجرای مؤثر مهارت‌های درس تربیت بدنی، به شدت بر الگوگیری دانش‌آموزان و یادگیری آنها اثرگذار است. شولر و دمیتریو (Schüller & Demetriou, 2018) در بررسی «آثار اجرای درس تربیت بدنی دبیرستان‌ها در سلامت اجتماعی دانش‌آموزان» نشان دادند که اجرای مناسب درس تربیت بدنی، بر بهبود صلاحیت‌های رفتار اجتماعی دانش‌آموزان و همچنین صلاحیت‌های شناختی اجتماعی آنها مؤثر است. پسی و همکاران (Pesce & et al 2013) در پژوهش خود با عنوان «مزایای علوم ورزشی چندگانه در کشور ایتالیا در دوره ابتدایی» نشان دادند رویکرد چندورزشی به تربیت بدنی باعث بهبود بیشتری در تناسب اندام هوازی و

پژوهشی با عنوان «ارزیابی دیدگاه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پیرامون محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس فوق» انجام داده است. روش این پژوهش توصیفی از نوع بررسی محتوا بوده و جامعه مورد مطالعه آن، دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پایه دوم راهنمایی در استان‌های گلستان، سیستان و بلوچستان و شهر تهران بوده است. نتایج این پژوهش نشان داده که دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی پایه دوم در حوزه‌هایی از قبیل کیفیت‌بخشی به تدریس معلمان، ارتقاء فعالیت گروهی دانش‌آموزان در کلاس، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی و برجسته‌سازی نکات تربیتی موفق بوده‌اند اما در حوزه‌هایی از قبیل برخورداری از اهداف روشن، نظم منطقی، پوشش دادن محتوای کتاب درسی، ارتقاء نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، ارتقاء دانش تخصصی معلم و تعامل مثبت بین معلمان دروس مورد مطالعه با دانش‌آموزان موفقیت لازم را کسب نکرده‌اند. پور رستمی (Pourrostami, 2013) در پژوهش خود با عنوان «افزایش یادگیری دانش‌آموزان در درس شیمی، با ایجاد نگرش تربیتی و فرهنگی مثبت» با اشاره به کاربرد رویکرد فرهنگی _ تربیتی در دروس معتقد است استفاده از نکات رویکردی تربیتی و داستان‌ها و احادیث، در کنار تدریس دروس، باعث ایجاد انگیزه و علاقه بسیار در دانش‌آموزان به درس و معلم و همچنین تغییرات نگرشی و عملی و مهارتی در زمینه ایجاد روحیه علمی و علاقه به تحقیق در دانش‌آموزان، افزایش لذت یادگیری، علاقه به کلاس درسی، آسان‌تر کردن یادگیری دروس و الگوپذیری از معلم و توجه بیشتر به رهنمودهای معلم در کسب موفقیت بین دانش‌آموزان می‌شود. این پژوهش، کاربرد رویکرد فرهنگی _ تربیتی و استفاده از آن در تحقق اهداف سایر حوزه‌های یادگیری را یادآوری می‌کند؛ از این رو هرچند بر حوزه درسی شیمی متمرکز است، به پژوهش حاضر مربوط است و الهاماتی نیز برای پژوهش حاضر دارد.

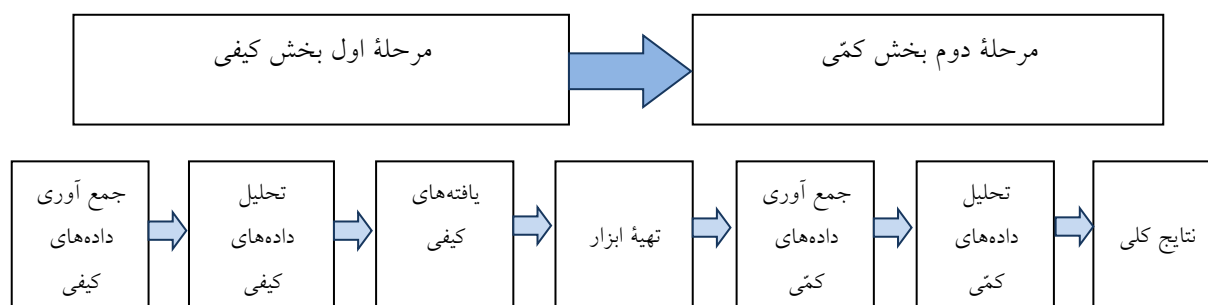
دانسته است (Khosravi et al, 2014). با نگاه به روند نظریات متخصصان تعلیم و تربیت دربارهٔ عناصر برنامهٔ درسی، عناصر دهگانهٔ یاد شده، جامع‌تر بوده و به متغیرهای بیشتری در برنامهٔ درسی اشاره می‌کنند به همین دلیل در این پژوهش طراحی الگو براساس ده عنصر اگر در نظر گرفته شده است. با توجه به اهمیت حوزهٔ تربیت بدنی به عنوان موضوعی کلیدی با افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ و تأکید سند تحول بنیادین و از سوی دیگر ناکافی بودن تلاش‌های صورت گرفته در این زمینه، در این پژوهش سعی شد تا با مطالعهٔ مبانی نظری، اسناد و مدارک اعم از داخلی و خارجی، راهنمای تدریس برنامهٔ درسی تربیت بدنی و سلامت دورهٔ اول متوسطه و همچنین مصاحبه با متخصصان و صاحب‌نظران، زمینهٔ شناسایی ویژگی‌های عناصر الگوی مطلوب برنامهٔ درسی تربیت بدنی و سلامت با رویکرد فرهنگی _ تربیتی فراهم آید و کارآمدی الگو، با استفاده از نظرات و دیدگاه متخصصان رشته‌های مختلف برنامه‌ریزی درسی اعتبارسنجی گردد. امید است که در طراحی و تدوین برنامهٔ درسی دورهٔ متوسطه مورد توجه قرار گیرد.

روش‌شناسی پژوهش

هدف پژوهش حاضر، طراحی الگوی برنامهٔ درسی تربیت بدنی و سلامت دورهٔ اول متوسطه با رویکرد فرهنگی _ تربیتی بوده است. این پژوهش در زمرهٔ تحقیقات کاربردی بوده و از نظر روش و ماهیت گردآوری داده‌ها، جزء پژوهش‌های آمیخته با طرح اکتشافی است که در دو بخش کیفی و کمی انجام شده است (شکل ۱). در بخش کیفی به فرایند طراحی الگو و در بخش کمی با روش توصیفی از نوع پیمایشی، به اعتبارسنجی الگو پرداخته شد. از آنجا که این روش اغلب به صورت کیفی آغاز می‌شود، تأکید بیشتری بر داده‌های کیفی است (Delavar, & Koshki, 2015)؛ به عبارت دیگر با استفاده از روش کیفی، الگو یا چارچوب پژوهش به دست آمده سپس با استفاده از روش کمی اعتبارسنجی می‌شود.

توانایی حرکتی، همچنین پیشرفت‌های کوچک اما قابل توجهی برای کار، تنفس و خودکارآمدی اجتماعی می‌شود. از بین پژوهش‌های خارجی مطرح شده، یافته‌های تحقیقات شولر و دمیتریو و پسی و همکاران نشان داد که ارتباط تربیت بدنی با تعلیم و تربیت از دیدگاه شناختی، اجتماعی، تربیتی قابل توجیه است. همچنین فارکولوگ و همکاران یکی از عناصر مهم یعنی؛ مشارکت معلمان و نقش الگودهی آنان را مطرح کرده بودند که در رویکرد پژوهش حاضر نیز به آن توجه شده است.

با توجه به ویژگی بارز فرهنگی ورزش و تربیت بدنی و اهمیت آن، این پژوهش درصدد ارائهٔ الگوی برنامهٔ درسی تربیت بدنی با رویکرد فرهنگی _ تربیتی است. برای ارائهٔ این الگو، ابتدا باید عناصر برنامهٔ درسی را مشخص کرد. شناخت عناصر برنامهٔ درسی موجب می‌شود تا متخصصان بهتر بتوانند به طراحی برنامهٔ درسی بپردازند. (Naderi, 2013). دیدگاه‌های متفاوتی دربارهٔ عناصر برنامهٔ درسی ارائه شده است؛ برای نمونه، دکر واکر (Decker Walker)، تعریفی از برنامهٔ درسی ارائه می‌دهد که در آن به طور عملی به عنصرهای هدف، محتوا و سازماندهی محتوای یادگیری اشاره شده است (Akker, 2004). همچنین، دیدگاه‌هایی که پیشگامان برنامهٔ درسی از جمله تایلر (Tyler) مطرح کرده‌اند، چهار عنصر هدف، محتوا و روش و ارزشیابی را پیشنهاد می‌کنند (Tyler, 2013). تابا (Taba) حوزهٔ برنامهٔ درسی و عناصر چهارگانهٔ تایلر را به هفت عنصر تشخیص نیازها، تدوین هدف‌ها، گزینش محتوا، سازماندهی محتوا، گزینش تجربیات یادگیری، سازماندهی تجربیات یادگیری و ارزشیابی گسترش داد (Taba, 1962). یکی از کامل‌ترین و در عین حال کاربردی‌ترین برداشتها از عناصر برنامهٔ درسی که می‌تواند به عنوان الگوی زیربنایی در برنامه‌ریزی درسی مورد استفاده قرار گیرد، الگوی اکر (Akker) است (Fathi Vajargah, 2015). اکر بر اساس الگوی فرانسویس کلاین، عناصر برنامهٔ درسی را ده عنصر

شکل ۱- فرایند پژوهش کیفی اکتشافی متوالی که در این پژوهش استفاده شد

(برگرفته از کرسول و پلانوکلارد، ۲۰۱۱:۳۶۷)

تا ۱ ساعت هم به طول انجامید. برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، از روش «تحلیل مضمون» استفاده شد؛ تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی و تحلیل داده‌های متنی مصاحبه‌ای است (Braun & Clarke, 2006). تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه در سه مرحله انجام شد:

در مرحله اول، متن مصاحبه‌ها به طور کامل ضبط و به جای اسامی شرکت‌کنندگان از کدهای عددی استفاده شد. پس از ضبط مصاحبه‌ها روی کاغذ نوشته شد، سپس سطر به سطر مورد بررسی قرار گرفت و جملات معنادار و نکات کلیدی دیدگاه‌های صاحب‌نظران که مرتبط با موضوع اصلی پژوهش و از اهمیت زیادی برخوردار بود، استخراج و مفاهیم اولیه مشخص شد. در مرحله دوم تمام نکات کلیدی به دست آمده که از نظر معنایی مشابه هم بودند، در یک طبقه و بقیه در دسته‌های مجزا قرار گرفتند و بدین ترتیب مقوله‌های فرعی پژوهش مشخص شد. در مرحله سوم با قرار دادن مقوله‌های فرعی در یک طبقه کلی و انتزاعی‌تر، مقوله‌های اصلی شکل گرفت. برای اطمینان از اینکه تفسیر داده‌ها، نشان‌دهنده پدیده مورد مطالعه است، از شیوه‌های پرسش از همکار و چک اعضا استفاده شد؛ به این ترتیب که نتایج تحلیل و طبقه‌بندی‌ها در اختیار سه نفر از استادان دانشگاه که با روش تحقیق کیفی و تجزیه و تحلیل داده‌ها آشنایی داشتند، قرار گرفت. برخی از آنها نظراتی درباره ادغام برخی از طبقات مشابه

در بخش کیفی برای مطالعه مبانی نظری و پاسخ به سؤالات پژوهش از منابع علمی و پژوهشی کتابخانه‌ای و الکترونیکی (فارسی و انگلیسی) استفاده شد. معیار انتخاب منابع مرتبط بودن محتوای آنها با موضوع پژوهش بود. بر این اساس، مقالات منتشر شده بین سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ در پایگاه‌های اطلاعاتی Science Direct, Iran Doc, Magiran, SID, Google Scholar, درباره برنامه‌ریزی درسی و تربیت بدنی جستجو و گردآوری شدند. همچنین در مرحله جستجو، محدودیت دیگری مانند نوع تحقیق، انتشارات و محل انجام تحقیق اعمال نگردید. در جستجو ۵۴ مقاله، ۴ کتاب و ۲ پایان‌نامه فراهم و منابعی که به طور خاص به موضوع پژوهش مرتبط بودند یعنی ۳۸ مقاله، ۲ کتاب و ۲ پایان‌نامه مطالعه و ارزیابی و تحلیل شدند. در بخش دوم از بین متخصصانی (استادان و صاحب‌نظران حوزه تربیت بدنی و برنامه‌ریزی درسی) که در رابطه با موضوع و هدف پژوهش نمونه‌های بارز به شمار می‌آمدند و از اطلاعات ارزشمندی برخوردار بودند، ۱۸ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند و به شیوه گلوله برفی انتخاب و نظراتشان با ابزار مصاحبه‌ای نیمه‌ساختار یافته برای طراحی الگو گرفته شد. فرایند گردآوری داده‌ها تا جایی ادامه یافت که پژوهشگر به اشباع داده‌ها رسید. مکان مصاحبه در دفتر محل کار استادان و زمان مصاحبه با توافق آنان تعیین شد. میانگین مدت زمان لازم برای اجرای هر مصاحبه ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بود که این مقدار در برخی از مصاحبه‌ها ۲۰ دقیقه و در برخی از مصاحبه‌ها

$$CVI = \frac{A+B}{N}$$

A: تعداد متخصصانی است که سؤال را مرتبط ولی نیازمند بازبینی می‌دانستند، B: تعداد متخصصانی که سؤال را کاملاً مرتبط می‌دانستند و N: تعداد کل متخصصان است. اگر مقدار $CVI > 0/79$ باشد پرسشنامه دارای نسبت روایی محتوا CVI است. شاخص روایی محتوا محاسبه شده به مقدار $0/90$ به دست آمد و کلیه گویه‌های ابزار دارای این نسبت و بالاتر بودند. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بررسی شد؛ نتیجه به دست آمده $0/89$ بود. پرسشنامه از طریق حضور محقق، در اختیار متخصصان قرار گرفت تا درباره اجزاء، عناصر و قسمت‌های مختلف الگو اظهار نظر کنند. پس از جمع‌آوری نظرات متخصصان، اصلاحات لازم در الگوی پیشنهادی انجام شد و برای بار دوم در اختیار متخصصان (متخصصانی که نظرات اصلاحی ارائه کرده بودند) قرار گرفت و در نهایت الگوی نهایی تأیید شد. داده‌های حاصل از نظرخواهی، با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی و میانگین و...) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

در این بخش ابتدا در سطح توصیفی به توصیف و تلخیص ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد نمونه که شامل جنسیت، رشته تحصیلی، مرتبه علمی، دانشگاه محل خدمت و سابقه آموزشی آنهاست پرداخته شد که در جدول شماره (۱) به طور کامل آمده است. چارچوب نظری به دست آمده در قالب عناصر دهگانه برنامه درسی پس از مطالعه منابع علمی و نظری از ادبیات مطالعات برنامه درسی و حوزه تربیت بدنی برای برنامه درسی با تأکید بر رویکرد فرهنگی _ تربیتی در درس تربیت بدنی و سلامت دوره اول متوسطه در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

اظهار داشتند که پس از بررسی و اعمال نظراتشان در تحلیل، صحت کدبندی مورد تأییدشان قرار گرفت. برای چک اعضا نیز نتایج تحلیل و کدبندی‌های حاصل از مصاحبه‌شونده‌ها، در طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه درسی در اختیار چهار نفر از مصاحبه‌شونده‌ها قرار گرفت که آنها را تأیید کردند. در این پژوهش، ملاحظات اخلاقی در مصاحبه (جلب رضایت آگاهانه، توضیح قبل از شروع هر مصاحبه در مورد اهداف پژوهش، علت ضبط مصاحبه، محرمانه بودن هویت اشخاص مصاحبه‌شونده) رعایت شد.

در مرحله دوم، برای اعتبارسنجی الگوی طراحی شده، از نظرات ۲۲ نفر از متخصصان، استادان دانشگاه و صاحب‌نظران حوزه برنامه درسی و تربیت بدنی با پرسشنامه‌ای محقق ساخته با ۲۳ گویه روی طیف ۱ تا ۵ درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم «۱» تا خیلی زیاد «۵») استفاده شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از استادان و آگاهان خبره تأیید شد. برای بررسی روایی نیز از دو شیوه نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. در بخش نسبت روایی محتوا (CVR) سؤال‌ها شامل سه گزینه: ۱- ضروری است، ۲- مفید است اما ضرورتی ندارد، ۳- ضرورتی ندارد، بود و برای بررسی آن از فرمول زیر استفاده شد.

$$CVR = \frac{n_E - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

n_e تعداد متخصصانی است که به گزینه "ضروری" پاسخ داده‌اند و N: تعداد کل متخصصان است. از آنجا که حداقل مقدار نسبت روایی محتوا بر مبنای جدول لاوشه، برای داشتن اعتبار هر گویه، در نظرخواهی از ۱۰ متخصص، $0/62$ است، نسبت روایی محتوا به مقدار $0/72$ به دست آمد. در بخش شاخص روایی محتوایی (CVI)، سؤال‌ها شامل ۴ گزینه: ۱- کاملاً مرتبط ۲- مرتبط، اما نیازمند بازبینی ۳- نیازمند بازبینی جدی ۴- غیر مرتبط بود. برای بررسی شاخص روایی محتوایی از فرمول زیر استفاده شد.

جدول ۱. یافته‌های جمعیت شناختی

عوامل جمعیت شناختی	گزینه	طراحی الگو (درصد)	اعتباریابی (درصد)
جنسیت	زن	۳۹	۴۰/۹
	مرد	۶۱	۵۹/۱
رشته تحصیلی	تربیت بدنی	۶۶/۶	۷۲/۷۳
	برنامه‌ریزی درسی	۳۳/۴	۲۷/۲۷
مرتبه علمی	مربی	-	۲۷/۲۷
	استادیار	-	۴۰/۹۱
	دانشیار	-	۳۱/۸۲
	استاد	-	-
دانشگاه محل خدمت	دانشگاه فرهنگیان	۲۲/۳	۱۸/۲
	دانشگاه شهید رجایی	۱۱/۱	۱۳/۶
	دانشگاه علامه طباطبایی	۵/۵	۹/۱
	دانشگاه تهران	۵/۵	۹/۱
	دانشگاه خوارزمی	۱۶/۶	۱۸/۲
	سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی	۳۹	۳۱/۸
سابقه آموزشی	۵ سال و کمتر	-----	۹۹--
	۶-۱۰ سال	-	-
	۱۱-۱۵ سال	---	۷۰/۹
	۱۶ الی بالاتر	---	۲۹/۱

جدول ۲. ویژگی‌های عناصر برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد فرهنگی - تربیتی (مستخرج از مبانی نظری و پیشینه)

عناصر برنامه درسی	مؤلفه‌ها
منطق	شباهت تربیت و برنامه درسی با تربیت بدنی، پرورش و تقویت بدن برای تلاش در تقرب به خداوند. ضرورت بودن تربیت بدنی برای تأمین سلامت جسمی و روانی جامعه، جنبه‌های تربیتی ورزش در حل و فصل، ورزش به منزله مقوله‌ای فرهنگی، شیوه‌ای تربیتی و جزئی از شخصیت انسانی و ضرورت تام اجتماعی، تأکید اسناد بالادستی (Abdullahi, Farrokhi, & Bagheri, 2001; Bahr al-Ulum, Ghasemi Roshanavand, & Emami Roshanavand, 2017; "The document on the fundamental transformation of education in Iran," 2011; Fathi Vajargah, 2009; Sabori, 2014)
اهداف	پرورش بعد اخلاقی، تأکید بر هویت ملی - مذهبی، حفظ و ارتقاء سلامت جسمی بر اساس نظام معیار اسلامی، ترویج ارزش‌های اعتقادی، تأکید بر مهارت‌های اجتماعی، توجه ویژه به اهداف عاطفی - اخلاقی، تلفیق آن با اهداف حیطه‌های شناختی و مهارتی، تقویت هویت ملی و کسب غرور فرهنگی و هویت قومی و درک عناصر فرهنگ خویش، رعایت تناسب و انسجام بین اهداف. (Abdullahi et al., 2001; "The document on the fundamental transformation of education in Iran," 2011; Hardman, 2005; Javadipour et al., 2006; Maleki, 2011; Mahmoud Mehr Mohammadi, 2010a; Sadeghi, 2011; Shafinia, 2004).
محتوا	توجه به ورزش‌های بومی و محلی، تلفیق تربیت بدنی با دروس دیگر، ارتقاء جایگاه تربیت بدنی در برنامه درسی به

عناصر برنامه درسی	مؤلفه‌ها
	عنوان یک حوزه یادگیری مهم، تناسب محتوا با فرهنگ و ارزشهای اجتماعی جامعه، انعطاف‌پذیری محتوا، تناسب با شایستگی‌ها، تأکید بر صفات و اصول اخلاقی، توانایی کنترل احساسات و بالا بردن قدرت تحمل، ترویج صلح و دوستی، تقویت مهارت‌های ارتباطی. (Asadian, 2010; Dadar, 2009; Document, 2011; Fathi Vajargah, 2011; Hassanpour, 2011; Razavi, Rouhani, & Ghanbari Firoozabadi, 2014; Sadeghi, 2011).
فعالیت‌های یادگیری	ارزش محور بودن فعالیت‌های یادگیری، استفاده از روش یادگیری مشارکتی، توجه به تفاوت‌های فردی، ایجاد رضایت درونی یادگیرنده، کاربرد روش‌های تدریس فعال متناسب با موقعیت یادگیری. تشویق به انجام کار گروهی (Barrett, 2005; Dyson, Griffin, & Hastie, 2004; Ferraro, 2001; Johnson & Ward, 2001; Khaleqkhal, Rezaei Sharif, Zahed Babalan, & Hashemi, 2015; Lin, 2006; Mahmoud Mehr Mohammadi, 2010b).
معلم	توجه معلم به عوامل فرهنگی و ارزشی غالب، توجه معلمان به آراستگی ظاهری، تسلط به انواع روش‌های تدریس، تخصص در تدوین برنامه درسی، نقش الگودهی، داشتن صلاحیت‌های عاطفی و روانشناختی، داشتن صلاحیت‌های حرفه‌ای، توجه به کل جنبه‌های شخصیتی مترقیان. (Azmoon, 2017; Bertschy, Künzli, & Lehmann, 2013; Eisner Elliot, 1994; Haji Babaei, 2014; Hobbs & Moreland, 2009; Jalili, 2011; Maleki, 2011; Sadeghi, 2011; Samadi, 2014).
مواد و منابع	دسترسی به مواد و منابع گوناگون یادگیری، دسترسی به اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، کتاب، کتابخانه، مرکز جامع اطلاع‌رسانی، منابع نیروی انسانی از جمله مدیران، معلمان، کارکنان مجرب، دوستان و همکلاسی‌ها و تعاملات مناسب آنها با دانش‌آموزان و منابع جامعه، مرتبط با موضوع سلامت، فراهم کردن فرصت‌های برابر، دسترسی با کیفیت به منابع آموزشی بر اساس تفاوت‌های فردی. (Levy, 1947; Sadeghi, 2011; Shabani Bahar, Erfani, & Eshraghi, 2008).
گروه‌بندی	تقویت و گسترش مهارت‌های اجتماعی، انضباط و روحیه دوستی، امکان تجربه یادگیری در گروه برای همه اعضای گروه، توجه به ویژگی‌های جسمانی-مهارتی دانش‌آموزان، ایجاد ترکیب مناسب از سطح توانایی‌های دانش‌آموزان. اختصاص دادن زمان کافی به کار گروهی، آموزش روش گروه‌بندی به دبیران، نظارت و هدایت فعالیت‌های گروهی. (Klein, 1991; Maleki, 2011; Y. Mohammadi, Kikha, & Alipour Moghadam, 2016; J. J. van den Akker, Kuiper, & Hameyer, 2003).
فضا و محیط آموزشی	محیطی برانگیزاننده: محیطی که در آن انگیزه دانش‌آموز سرکوب نشود و دانش‌آموزان تشویق به یادگیری شوند. محیط باز: محیطی که در آن به دانش‌آموز امکان تعقیب فعالیت‌های مورد علاقه و ویژه داده شود. محیط یادگیری: محیطی که جو یادگیری فعال در آن حاکم باشد. برآورده شدن نیازهای روانی یادگیرنده در فضای مطلوب، طراحی مناسب فضای آموزشی، تکرر مکان. (Izadi, Hashemi, & Borzami, 2014; Jafari & Talebzadeh, 1998; Lunenburg & Ornstein, 2011; Safari, Mohammadzadeh, & Tavakoli, 2015; Shamli, Maleki, & Kazemi, 2011).
زمان	انعطاف‌پذیری در زمان آموزش، ارائه هم‌زمان و ناهم‌زمان محتوا، افزایش زمان آموزش درس تربیت بدنی، مدیریت زمان از سوی دبیران (Esmaili, 2004; Fathi Vajargah, 2009; Howard, 2003; S. Mohammadi, 2011; Musapur, 2012).
ارزشیابی	منصفانه بودن ارزشیابی متناسب با ویژگی‌های متفاوت دانش‌آموزان، خدشه وارد نکردن به روحیه حساس نوجوانان و به کار نرفتن خشونت و ایجاد اضطراب در آنها، مشارکت فعالانه دانش‌آموز در فرایند ارزشیابی، خودارزشیابی، تأکید بر ارزشیابی مستمر، استفاده از شیوه‌های متنوع و مناسب ارزیابی، سنجش عملکرد دانش‌آموز در فعالیت مستقل، ارزشیابی همه‌جانبه از دانش، مهارت و نگرش دانش‌آموزان، ("The document on the fundamental transformation of education in Iran," 2011; Eisner Elliot, 1994; Howard, 2003; Khosravi, 2014; "The National Curriculum Islamic Republic of Iran " 2010).

زد. ابتدا متن مصاحبه‌ها ضبط شد؛ سپس همه مصاحبه‌ها به طور دقیق به متن برگردانده و کدگذاری باز انجام شد. در کدگذاری باز که نخستین مرحله در

پس از تحلیل مبانی نظری، پژوهشگر با رعایت اصول اخلاقی پژوهش‌های کیفی و رضایت کامل مصاحبه‌شوندگان، دست به مصاحبه نیمه‌ساختار یافته

اجرای راهبرد تحلیل مضمون است، نکات کلیدی مصاحبه‌ها درباره ویژگی‌های برنامه‌دستی تربیت بدنی مبتنی بر رویکرد فرهنگی - تربیتی شناسایی و کدگذاری گردید. در جدول ۳ نمونه‌ای از متن مصاحبه‌ها و کدهای باز استخراج شده است. در این مرحله ۸۴ کد اولیه (مقوله فرعی) از مصاحبه‌ها به دست آمد.

جدول ۳. نمونه‌ای از نقل قول مصاحبه‌شوندگان و کدهای فرعی مرتبط با آن

عناصر	شواهد/ نقل قول	کدهای فرعی / زیر مقوله‌ها
اهداف	به اعتقاد من اهداف تربیت بدنی باید با اهداف فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی تعلیم و تربیت گره بخورد. این رویکرد هم میزان اثرگذاری درس تربیت بدنی را افزایش می‌دهد، هم خیلی از اهداف فرهنگی، اخلاقی، تربیتی تعلیم و تربیت از طریق تربیت بدنی محقق می‌شود (کد۱). برای تحقق این رویکرد در عین توجه به بعد مهارتی و شناختی، باید به بعد اخلاقی و نگرشی توجه زیادی شود (۱۲). به نظر من یکی از هدف‌ها باید پرورش و ترویج منش و روش پهلوانی باشد همچنان که در گذشته در زورخانه‌های قدیمی رایج بود که به ورزشکار می‌آموخت که اگر از لحاظ بدنی به جایی رسید، باید به همان اندازه متواضع باشد (کد۱۶). دانش آموز باید به گونه‌ای تربیت شود وجود خود را امانت الهی بداند و در حفظ و سلامت آن بکوشد (کد۶). فعالیت‌های پیش‌بینی شده در محتوای برنامه‌دستی باید طوری باشد که نقش هم‌افزایی داشته باشد. در جامعه ما متأسفانه آنچه که ضعف است توجه بیشتر به بعد فردی است که باعث ایجاد رقابت منفی در شاگردان می‌شود؛ بنابراین باید روحیه جمعی را در دانش‌آموزان تقویت کرد (کد۱۳). برای تحقق رویکرد تربیتی باید مسئولیت‌پذیری فردی، خویشتن‌داری و علاقه‌مندی به دیگران را باید پرورش داد به عنوان مثال فشار حاصله در آمادگی جسمانی را بتواند تحمل کند یا با آن کنار بیاید (کد۷). وقتی تعریف تربیت بدنی تربیت از راه بدن است باید دیدگاه فرهنگی - تربیتی اتخاذ کنید و به دانش‌آموزان نظم، کنترل خشم، برقراری ارتباط مناسب با دوستان و همسالان و خودکنترلی و... را آموزش دهید (کد۶).	- توجه به ابعاد اجتماعی، فرهنگی - پرورش ابعاد اخلاقی - ترویج فرهنگ و تاریخ ورزش ایران - آشنایی با آمادگی جسمانی - توجه به بعد اجتماعی و همکاری و مشارکت - رعایت احترام در محیط‌های اجتماعی، ارتقاء حس مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی - کمک به دانش‌آموزان برای کنترل استرس
محتوا	محتوای برنامه‌دستی تربیت بدنی در درجه اول باید متناسب با زیرساخت‌ها و شرایط و امکانات باشد (کد۷). محتوا باید متناسب با تفاوت‌های فردی و جنسیتی دانش‌آموزان باشد (کد۹). به اعتقاد من می‌توان از آموزه‌های دینی و منابع قرآنی در محتوای این درس استفاده کرد و با ارزش‌های ایرانی - اسلامی و مصادیق آنها از جمله شجاعت، فداکاری و صداقت ذکر شود. دانش‌آموزان می‌توانند در محتوای مرتبط ارزش‌های اسلامی - ایرانی را دریافت کنند که می‌تواند جهت‌دهنده رفتار آنها هم باشد (کد۳). تلفیق برنامه‌های ورزشی همراه سرود و موسیقی (کد۲). من فکر می‌کنم نهادینه نشدن ورزش در خانواده، اعم از پدر، مادر و فرزندان باعث بی‌توجهی به تربیت بدنی می‌شود. اگر خانواده به سمت حرکت، پویایی که از تربیت بدنی به‌دست می‌آید گرایش پیدا کند، برخی مشکلات حل خواهد شد (۹). محتوای برنامه‌دستی مطابق با اهداف باید هم شامل مهارت‌های ورزشی و آمادگی جسمانی باشد و هم به بعد سلامت توجه بیشتری نشان دهد و موضوعاتی چون بهداشت، ایمنی و تغذیه که همان حکم دیسپلین را برای برنامه‌دستی دارد، در محتوا در نظر گرفته شود (کد۲).	- تناسب با امکانات - تناسب یا تفاوت‌های فردی - استفاده از منابع قرآنی - استفاده از سرود و موسیقی - ترغیب و تشویق خانواده‌ها به ورزش - تناسب با اهداف
	عنوان روش تدریس هرچه باشد باید براساس یادگیری مبتنی بر تجربه، فعالیت، آزادی و لذت باشد (کد۳).	ایجاد احساس لذت و شادی

عناصر	شواهد/ نقل قول	کدهای فرعی / زیر مقوله‌ها
فعالیت‌های یادگیری	در روش‌های تدریس باید فرصت کارهای عملی و به کارگیری آموخته‌ها به صورت عملی برای تک تک دانش‌آموزان وجود داشته باشد و آنها فعالانه در یادگیری مشارکت کنند(کد۲). بهبتر است از روش‌های تدریس پروژه و اکتشافی استفاده شود. در روش تدریس پروژه، دانش‌آموزان می‌توانند موضوعاتی در مورد قهرمانان ملی انتخاب کنند و آنها را شناسایی و مورد بحث قرار دهند (کد۳).	• دادن فرصت تمرین به دانش‌آموزان • استفاده از الگوی آموزش تعلیم و تربیت ورزشی
معلم	من جمله‌ام را در مورد نقش معلم به نقل از آقای دکتر زایس متخصص حوزه برنامه درسی اینگونه شروع می‌کنم: برنامه درسی اسناد خشک و بی روحی‌اند که به خودی خود نمی‌توانند عامل تأثیر باشند. آنچه می‌تواند به این اسناد جان بدهد معلم است؛ اگر معلم بتواند فهم درستی از برنامه داشته باشد و طوری طراحی آموزشی داشته باشد که بتواند این ابعاد حوزه یادگیری را پوشش دهد آن وقت به این سند تحولی روی کاغذ جان بخشیده است (کد۳). معلم باید به اجرای درست برنامه درسی توجه کند و آن را درست انجام دهد. متأسفانه برخی از معلمان به جای تمرکز بر برنامه درسی به فعالیت‌های فوق برنامه اهمیت زیادی می‌دهند و مدیران نیز انتظار دارند که وقت خود را به المپیادهای درون‌مدرسه‌ای، مسابقات ورزشی که بیشتر بعد تبلیغاتی دارد، صرف کنند و به آن اهمیت زیادی می‌دهند؛ بنابراین برنامه درسی با اختصاص زمان اندکی هم که دارد، به صورت ناقص اجرا می‌شود(کد۶). نقش معلم بسیار پر رنگ است. این رویکرد به مرحله ظهور نخواهد رسید مگر اینکه معلم برنامه درسی تربیت بدنی، به مسائل تربیتی و ارزشهای فرهنگی نگرش مثبت و اعتقاد داشته باشد (کد۹). بیان معلم باید رسا و از آراستگی ظاهری مناسبی برخوردار باشد (کد۲). کلاس درس تربیت بدنی تجلی‌گاه احساسات، عواطف و رفتارهای اجتماعی و تربیتی است و نباید تنها به بعد فیزیکی آن توجه شود. معلمان باید به بعد عاطفی دانش‌آموزان، نیازها و علائق آنها توجه ویژه‌ای کنند (کد۱۱). معلم باید نسبت به دانش‌آموزان شناخت لازم را به دست آورد زیرا در غیر این صورت نمی‌تواند با آنها ارتباط مؤثری برقرار کند. رفتار معلم برای دانش‌آموزان بسیار مهم است زیرا دانش‌آموزان به معلمان توجه و آنان را از لحاظ مهارتی، اخلاقی و دانشی ارزیابی می‌کنند. معلم این درس باید به مجموعه‌ای از علوم تجربی مثل فیزیولوژی، آسیب‌شناسی و علوم تربیتی، روان‌شناسی یادگیری و همچنین دروس تربیت اسلامی آشنایی داشته باشند تا بتواند در خلال تدریس مسائل تربیتی را نیز مطرح کند (کد۱۱).	• فهم درست از برنامه درسی • پوشش‌دهی تمام ابعاد حوزه یادگیری با طراحی آموزشی مؤثر • اجرای درست برنامه درسی • نگرش مثبت و باور و اعتقاد معلم در تبلور این رویکرد • آراستگی ظاهری یا ویژگی‌های شخصی توجه به بعد عاطفی دانش‌آموزان • توانایی شناخت لازم دانش‌آموزان • انجام مهارت‌های تخصصی رشته ورزشی خود
فضای آموزش	طراحی فضا باید طوری باشد که تعامل گروهی را ایجاد کند به عنوان مثال چیدمان میز و صندلی در کلاس درس به صورت دایره‌ای باشد که امکان فراهم آوردن تعامل رودررو و مشارکت گروهی در آن وجود داشته باشد (کد۱۷). در فضای حاکم بر مدرسه باید دانش‌آموزان احترام همدیگر را حفظ کنند و به قوانین داخل و خارج از مدرسه احترام بگذارند (کد۹). فضا و امکانات آموزشی باید بر اساس آنچه در سند برنامه درسی آمده استاندارد و دارای تجهیزات متناسب و کافی باشد؛ تجهیزات متناسب به کیفیت‌بخشی برنامه کمک می‌کند(کد۲). نیازی نیست تجهیزات بسیار پیشرفته باشد؛ تجهیزات باید استاندارد باشد(کد۶).	• ایجاد فضایی توأم با تعامل و کار گروهی • فضایی مناسب برای احترام به خود و قوانین • مجهز بودن به تجهیزات کافی • متناسب با استاندارد
	باید ضمن ارزشیابی مهارت‌های ورزشی ویژگی‌های اخلاقی و اعتقادات دینی دانش‌آموزان را نیز در نظر گرفت؛ این مطلب می‌تواند براساس مشاهده رفتار مکرر دانش‌آموزان در محیط‌های طبیعی و واقعی باشد (کد۳). برای ارزشیابی مسائل عاطفی و انگیزشی می‌توان از پرسشنامه و مشاهده به صورت تلفیقی استفاده کرد. آنچه مهم است تفسیر درست از نتایج گزارش	• ارزشیابی از صفات اخلاقی و اعتقادی • ارزشیابی مسائل عاطفی و انگیزشی

عناصر	شواهد/ نقل قول	کدهای فرعی/ زیر مقوله‌ها
ارزشیابی	ارزشیابی است که به نگرش مهارت علمی معلمان بستگی دارد (کد ۵). در شیوه‌های ارزشیابی باید از شیوه‌های تلفیقی و ترکیبی استفاده نمود یعنی از مشاهده در طول ترم، یادداشت‌برداری، پروژه، چک لیست، آزمون‌های تشخیصی و مستمر و پایانی استفاده شود (کد ۱۶). اگر مربی بتواند خودداوری را به دانش‌آموزان انتقال دهد، اهداف آموزشی می‌تواند در بعد تربیت اخلاقی نیز مؤثر باشد و با آموزه‌های دینی و اخلاقی پیوند بخورد (کد ۸). مهم‌ترین اصلی که در ارزشیابی دانش‌آموزان باید در نظر گرفته شود، تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در سنجش عملکرد آنان است.	- استفاده از شیوه‌های ترکیبی - تقویت خودداوری - در نظر گرفتن تفاوت‌ها

در مرحله بعد پژوهشگر تحلیل کدهای خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه مفاهیم اولیه و به عبارتی زیرمقوله‌های مختلف می‌تواند برای ایجاد یک مقوله اصلی ترکیب شود؛ بنابراین، کدهای تکراری و مشابه بسیاری بین آنها مشاهده شد؛ پژوهشگر برای آنکه بتواند با تعداد کدهای کمتری کار کند، پس از مرور چندباره و تعیین شباهتها و تفاوتها، کدهایی را که محتوای مشترکی داشتند، در هم ادغام و آنها را با کدی مشترک که از کدهای اولیه انتزاعی‌تر بود، نامگذاری کرد. در این مرحله ۲۲ کد به دست آمد. نتایج این کدگذاری و شیوه تحلیل و ترکیب مفاهیم اولیه در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول ۴- مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده حاصل از نتایج مصاحبه

عناصر	کدهای فرعی/ زیرمقوله‌ها	مقوله اصلی
اهداف	پرورش ابعاد فرهنگی، اجتماعی ارج نهادن به قوانین بازی دوستانه رعایت قوانین و مقررات پرورش شخصیت اخلاقی توجه ویژه به ابعاد عاطفی	ارتقای ارزشها و صفات اخلاقی
	ترویج فرهنگ و تاریخ ورزش ایران توسعه فرهنگ پهلوانی و باستانی	تأکید بر هویت ملی و مذهبی
	توسعه سبک زندگی فعال آشنایی با آمادگی جسمانی آشنایی با اصول بهداشت فردی حفظ سلامت و تندرستی	حفظ سلامت جسمانی
	آشنا کردن دانش‌آموزان با آموزه‌های دینی و اخلاقی	ترویج ارزش‌های اعتقادی
محتوا	توجه به بعد اجتماعی و همکاری و مشارکت رعایت احترام در محیط‌های اجتماعی داشتن روحیه جمعی	تأکید بر مهارت‌های اجتماعی
	خودکنترلی ارتقای حس مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی رشد اعتماد به نفس کمک به دانش‌آموزان برای کنترل استرس کنترل خشم	کسب توانایی‌های فردی
	تناسب با امکانات تناسب یا تفاوت‌های فردی تناسب با تفاوت‌های جنسیتی ارائه محتوای مختلف آموزش اصول بازی منصفانه	انعطاف‌پذیری محتوا
	داشتن ارتباط افقی و عمودی در محتوا استفاده از منابع قرآنی	استفاده از رویکرد تلفیق

عناصر	کدهای فرعی / زیرمقوله‌ها	مقوله اصلی
	توجه به ابعاد گوناگون رشد استفاده از سرود و موسیقی	
	توسعه ورزش در رسانه ترغیب و تشویق خانواده‌ها به ورزش مشارکت والدین در ورزش	نهاده‌سازی فرهنگ ورزش
	توجه به استانداردها آموزش مهارت‌های ورزشی فعالیت جسمانی تغذیه، بهداشت و ایمنی	تناسب با شایستگی
	ایجاد احساس لذت و شادی دادن فرصت تمرین به دانش‌آموزان توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان	ایجاد رضایت درونی یادگیرنده
فعالیت‌های یادگیری	استفاده از الگوی آموزش تعلیم و تربیت ورزشی استفاده از الگوی مسئولیت‌پذیری و اجتماعی استفاده از روش تدریس پروژه استفاده از روش اکتشافی استفاده از روش تدریس غیر مستقیم استفاده از روش تدریس حل مسأله به صورت تیمی استفاده از روش تدریس مشارکتی	کاربرد روش‌های تدریس فعال متناسب با موقعیت یادگیری
	پوشش‌دهی تمام ابعاد حوزه یادگیری با طراحی آموزشی مؤثر فهم درست از برنامه درسی اجرای درست برنامه درسی استفاده بهینه از زمان تدریس	تخصص معلم در تدوین برنامه درسی
	پایبندی به مسائل تربیتی و فرهنگی ایفای نقش مثبت به عنوان الگوی سلامتی آراستگی ظاهری یا ویژگی‌های شخصی نگرش مثبت و باور و اعتقاد معلم در تبلور این رویکرد	الگو و سرمشق بودن
معلم	توجه به بعد عاطفی دانش‌آموزان توجه به نیازها و علایق ایجاد لذت و نشاط در اجرای فعالیت‌های آموزشی ایجاد انگیزه و علاقه‌مندی	صلاحیت‌های عاطفی و روان‌شناختی
	توانایی برقراری ارتباط توانایی لازم در شناخت دانش‌آموزان انجام مهارت‌های تخصصی در رشته ورزشی خود آموزش‌های تخصصی استفاده از نمونه و مصداق در آموزش مفاهیم تربیتی به صورت صحیح و ارائه مطالب به صورت تلفیقی و داشتن توانایی حرفه‌ای در این زمینه	صلاحیت‌های حرفه‌ای
	ایجاد فضایی توأم با تعامل و کار گروهی فضایی مناسب برای احترام به خود و قوانین فضایی سرشار از عواطف و رفتارهای اجتماعی و تربیتی	فضای روانی سالم
فضای آموزش	تناسب با نیازها و ویژگی‌های دانش‌آموزان مجهز بودن به تجهیزات کافی متناسب با استاندارد تناسب با تعداد دانش‌آموزان ایمنی تجهیزات و امکانات استفاده از فضاهای باز و سرپوشیده	فضای متناسب با معیارهای ایمنی و محیطی
	ارزشیابی توسط خود دانش‌آموزان	خودارزیابی

عناصر	کدهای فرعی / زیرمقوله‌ها	مقوله اصلی
ارزشیابی	در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی	ارزشیابی متناسب با تفاوت‌های فردی
	ارزشیابی مناسب و صحیح	
	استفاده از روش مشاهده، یادداشت‌برداری استفاده از چک لیست، پرسشنامه پروژه استفاده از ارزشیابی مستمر	کاربرد شیوه‌های متنوع ارزشیابی
	ارزشیابی از صفات اخلاقی و اعتقادی ارزشیابی مسائل عاطفی و انگیزشی	ارزشیابی حیطه‌های سه‌گانه دانشی، نگرشی، مهارتی

اسلامی در سطوح مختلف استانی، ملی، بین‌المللی باید در رأس برنامه‌ها قرار گیرد.

چشم‌انداز: چشم‌انداز برنامه درسی تربیت بدنی به عنوان محور اصلی تربیت بدنی مدارس باید در کلیه فعالیت‌ها، طرح‌ها، برنامه‌ها، کتب و.. مورد تأکید قرار بگیرد. ارتباط و همگرایی اهداف برنامه درسی تربیت بدنی را با سایر دروس در نظام آموزشی افزایش و سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی افراد و سبک شیوه زندگی فعال را ارتقا دهد.

مأموریت: موضوعات فرهنگی و اجتماعی برنامه درسی در مأموریت‌های اصلی برنامه درسی تربیت بدنی لحاظ شود تا بتوان فلسفه وجودی آن را در نظام آموزشی توجیه کرد. با توجه به ملاک و محور بودن مأموریت‌های اصلی در انتخاب اهداف آموزشی، کلی بودن و جامع بودن آنها مورد تأکید است. حیطه‌های یادگیری شامل شناختی، مهارتی، جسمانی، عاطفی، اخلاقی در بیانیه مأموریت درس تربیت بدنی باید در نظر گرفته شود.

انتخاب عناصر برنامه درسی در الگوی پیشنهادی با الهام از الگوی اکر (۲۰۰۳) انجام گرفته است. در این الهام از عنصر منطق و چرایی به عنوان عنصر جهت دهنده دیگر عناصر برنامه استفاده شده است. عناصر برنامه درسی الگوی پیشنهادی شامل ده عنصر است که عبارتند از: منطق و چرایی، اهداف، محتوا، فعالیت‌های یادگیری، نقش معلم، مواد و منابع آموزشی، گروه‌بندی، مکان و فضای آموزشی، زمان و ارزشیابی. در شکل ۲، الگوی نهایی برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت با

طراحی الگوی پیشنهادی در شکل ۲ شماره آمده است. این الگو شامل سه بخش الف) مبانی ب) عناصر راهبردی ج) ویژگی‌های عناصر برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت با رویکرد فرهنگی تربیتی است. مبانی الگو شامل مبانی فلسفی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی است. گزاره‌های استخراج شده از مبانی فلسفی الگو عبارتند از: اهمیت تربیت بدنی و تقویت و پرورش بدن از دیدگاه قرآن و احادیث، سالم‌سازی تن به منظور یاری‌رسانی به روح. گزاره‌های استخراج شده از مبانی جامعه‌شناختی شامل نیاز جامعه به افراد سالم به عنوان پایه و اساس توسعه و پیشرفت اجتماعی، رشد و ارتقاء میراث فرهنگی، فراگیری کارجمعی، تمرین مشارکت اجتماعی و کسب شیوه زندگی فعال. گزاره‌های مبانی روانشناختی عبارتند از: ضرورت داشتن اطلاعات لازم درباره ویژگی‌های رشد جسمانی، ذهنی، عاطفی، اجتماعی و نیاز دانش‌آموزان، داشتن اطلاعات در زمینه ماهیت یادگیری و عوامل و شرایط آن. پس از مبانی، اصول، چشم‌انداز و مأموریت به عنوان عناصر راهبردی برنامه درسی تربیت بدنی ارائه شد.

اصول کلی الگو: اصول برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت تلاش می‌کند بر اساس رویکرد ارزشی، فلسفی، تربیتی، علمی و اجتماعی حرکت کند، با توجه به نقش و کارکردهای تربیتی ورزش، یادگیری و ملکه شدن بسیاری از مضامین اخلاقی و تربیتی، باید از راه تربیت بدنی صورت گیرد و در سبک زندگی افراد جامعه نهادینه شود. برنامه‌ریزی فرهنگی برای مربیان و دست‌اندرکاران امور ورزش و تقویت ارزشهای دینی و

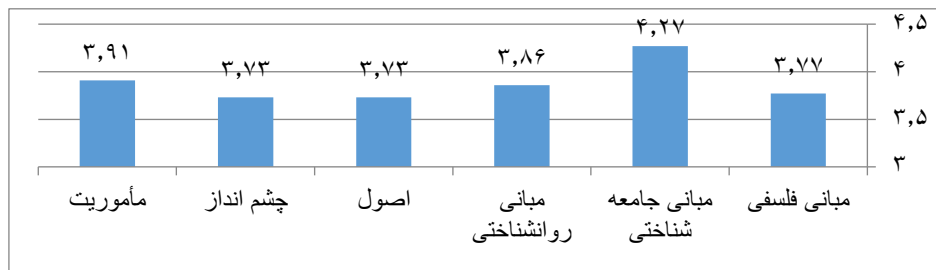
رویکرد فرهنگی _ تربیتی طراحی و اعتبارسنجی شده، آمده است.

نتایج آمار توصیفی پرسشنامه اعتبارسنجی الگو از متخصصان، از عوامل راهبردی در جدول ۵ آمده است. برای تحلیل داده‌های گردآوری شده، ابتدا باید مشخص می‌شد که پاسخگویان هر یک از گزینه‌های مربوط به سؤال‌ها را با چه فراوانی علامت‌گذاری کرده‌اند. برای محاسبه امتیاز هر سؤال، به گزینه مطلوب‌ترین، امتیاز پنج و به گزینه نامطلوب‌ترین، امتیاز یک داده شد. با مشخص کردن فراوانی پاسخ‌های مربوط به هر گزینه، امتیاز یک سؤال به شکل زیر محاسبه شد:

تعداد پاسخ‌دهندگان به هر سؤال $\div$ (امتیازهای هر گزینه $\times$ فراوانی مربوط به آن گزینه) = امتیاز سؤال
 برای تعیین میزان مطلوبیت هر سؤال، امتیاز مربوط به هر سؤال براساس مقیاس نانلی (۱۹۶۷)، در یک طیف چهار دامنه که دارای چهار ارزش: مطلوب (۵-۴)، نسبتاً مطلوب (۳-۲/۹۹)، نسبتاً نامطلوب (۱-۱/۹۹) است، قرار گرفت. (برای محاسبه

میانگین درصد، نمره میانگین بر تعداد گزینه‌ها (۵) تقسیم و سپس در ۱۰۰ ضرب شد. بدین ترتیب نتایج نشان داد در بخش مبانی، ۸۵ درصد از پاسخ‌دهندگان بر اساس مقیاس نانلی، مبانی جامعه‌شناختی را، ۷۷ درصد، مبانی روانشناختی و ۷۵ درصد مبانی فلسفی را نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در بخش عوامل راهبردی، ۸۵ درصد از پاسخ‌دهندگان، مأموریت برنامه درسی و ۷۵ درصد چشم‌انداز و اصول کلی برنامه درسی را نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.

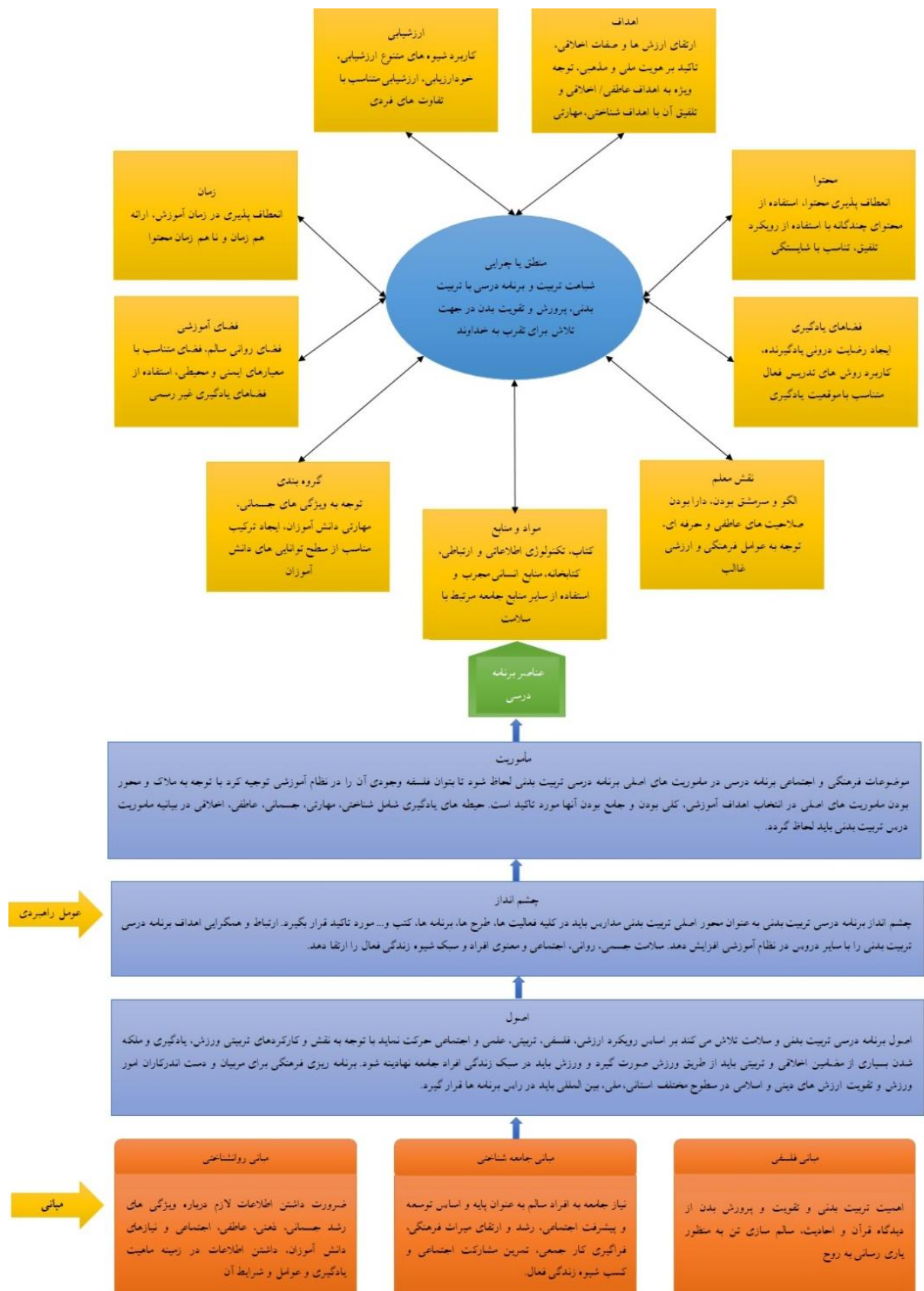
در شکل ۳ نشان داده شده است که ۳/۷۷ درصد از میانگین نمره مربوط به مبانی فلسفی، ۴/۲۷ درصد مربوط به مبانی جامعه‌شناختی، ۳/۸۶ درصد مربوط به مبانی روانشناختی، ۳/۷۳ درصد مربوط به اصول و چشم‌انداز برنامه درسی و ۳/۹۱ درصد مربوط به مأموریت برنامه درسی است که بیشترین میانگین نمره، مربوط به مبانی جامعه‌شناختی و کمترین میانگین مربوط به اصول و چشم‌انداز است.

شکل ۳- وضعیت ارزیابی مبانی، اصول، چشم‌انداز و مأموریت الگوی پیشنهادی بر اساس دیدگاه متخصصان

جدول ۵- آمار توصیفی مبانی، اصول، چشم‌انداز، مأموریت

میانگین درصد	میانگین نمره	جمع کل درصد	خیلی کم درصد	کم درصد	تاحدودی درصد	زیاد درصد	خیلی زیاد درصد	میزان ارتباط و تناسب مبانی، اصول چشم‌انداز، مأموریت با رویکرد فرهنگی تربیتی در الگوی پیشنهادی برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت دوره اول متوسطه
۷۵	۳/۷۷	۱۰۰	-	-	۴۵/۵	۳۱/۸	۲۲/۷	مبانی فلسفی
۸۵	۴/۲۷	۱۰۰	-	۴/۵	۹/۱	۴۰/۹	۴۵/۵	مبانی جامعه‌شناختی
۷۷	۳/۸۶	۱۰۰	-	۱۳/۶	۹/۱	۵۴/۵	۲۲/۷	مبانی روانشناختی
۷۵	۳/۷۳	۱۰۰	-	۲۲/۷	۱۳/۶	۳۱/۸	۳۱/۸	اصول کلی
۷۵	۳/۷۳	۱۰۰	۴/۵	۹/۱	۲۲/۷	۳۶/۴	۲۷/۳	چشم‌انداز
۸۵	۳/۹۱	۱۰۰	-	۹/۱	۱۸/۲	۴۵/۵	۲۷/۳	مأموریت

شکل ۲- الگوی طراحی شده برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد فرهنگی تربیتی

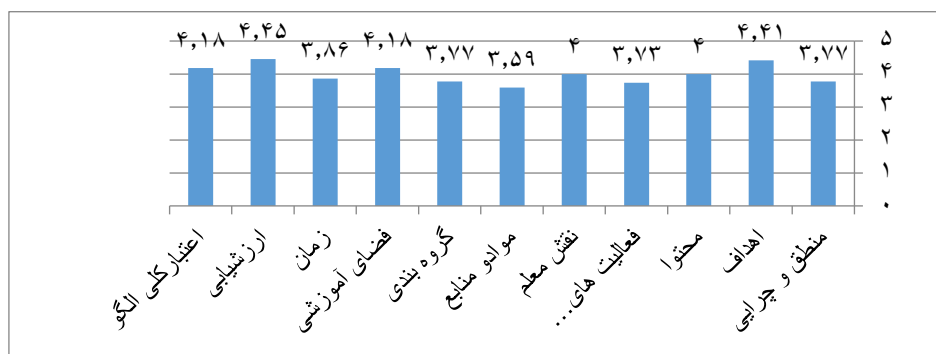

درصد، منطق، فعالیت‌های یادگیری، گروه‌بندی و ۷۲ درصد مواد و منابع را نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند. در مجموع ۸۴ درصد از پاسخ‌دهندگان با ویژگی عناصر الگوی پیشنهادی موافق بودند و اعتبار کلی الگو را مطلوب ارزیابی کرده‌اند (نمودار ۲).

جدول ۶ اعتبارسنجی الگو در بخش عناصر برنامه‌درسی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج، ۸۹ درصد از متخصصان، عنصر ارزشیابی، ۸۸ درصد عنصر اهداف، ۸۴ درصد فضای آموزشی، ۸۰ درصد نقش معلم و محتوای برنامه‌درسی را بر اساس مقیاس نانلی مطلوب ارزیابی کرده‌اند. ۷۷ درصد از پاسخ‌دهندگان عنصر زمان و ۷۵

جدول ۶- آمار توصیفی عناصر برنامه‌درسی

میزان ارتباط عناصر برنامه‌درسی تربیت بدنی و سلامت دوره اول متوسطه با رویکرد فرهنگی - تربیتی در الگوی پیشنهادی	خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	خیلی کم	جمع کل	میانگین نمره	میانگین درصد
منطق و چرایی	۴۰/۹	۱۸/۲	۲۲/۷	۱۳/۶	۴/۵	۱۰۰	۳/۷۷	۷۵
اهداف	۵۰	۴۰/۹	۹/۱	-	-	۱۰۰	۴/۴۱	۸۸
محتوا	۲۷/۳	۴۵/۵	۲۷/۳	-	-	۱۰۰	۴	۸۰
فعالیت‌های یادگیری	۱۸/۲	۴۰/۹	۳۶/۴	۴/۵	-	۱۰۰	۳/۷۳	۷۵
نقش معلم	۳۶/۴	۲۷/۳	۳۶/۴	-	-	۱۰۰	۴	۸۰
مواد و منابع	۱۸/۲	۳۶/۴	۳۱/۸	۱۳/۶	-	۱۰۰	۳/۵۹	۷۲
گروه‌بندی	۳۱/۸	۲۷/۳	۲۷/۳	۱۳/۶	-	۱۰۰	۳/۷۷	۷۵
فضای آموزشی	۴۵/۵	۳۱/۸	۱۸/۲	۴/۵	-	۱۰۰	۴/۱۸	۸۴
زمان	۳۶/۴	۲۷/۳	۲۲/۷	۱۳/۶	-	۱۰۰	۳/۸۶	۷۷
شیوه‌های ارزشیابی	۵۰	۴۵	۴۵/۵	-	-	۱۰۰	۴/۴۵	۸۹
اعتبار کلی الگو	۴۰/۹	۳۶/۴	۲۲/۷	-	-	۱۰۰	۴/۱۸	۸۴

شکل ۴- وضعیت ارزیابی هریک از عناصر برنامه‌درسی الگوی پیشنهادی بر اساس دیدگاه متخصصان

در شکل ۴، همان گونه که مشاهده می‌شود، ۳/۷۷ درصد از میانگین نمره مربوط به عنصر منطق، ۴/۴۱ درصد مربوط به اهداف، ۴ نمره مربوط به محتوا، ۳/۷۳ درصد مربوط به فعالیت‌های یادگیری، میانگین نمره ۴

مربوط به نقش معلم، ۳/۵۹ درصد مربوط به مواد و منابع، ۳/۷۷ درصد مربوط به گروه‌بندی، ۴/۱۸ درصد مربوط به فضای آموزشی، ۳/۸۶ درصد مربوط به زمان، ۴/۴۵ درصد مربوط به ارزشیابی است که بالاترین

نظر گرفته می‌شود، فلسفه تربیت بدنی در مبانی اسلامی را سامان می‌بخشد.

مبانی جامعه‌شناسی بیانگر ضرورت توجه به تربیت بدنی از منظر جامعه‌شناسی است زیرا تعلیم و تربیت نمی‌تواند در برابر جامعه و خواسته‌های آن بی تفاوت باشد. توجه به ملاحظات ارزشی و فرهنگی، نیاز جامعه به افراد سالم به عنوان پایه و اساس توسعه و پیشرفت اجتماعی، رشد و ارتقاء میراث فرهنگی، فراگیری کارجمعی، تمرین مشارکت اجتماعی و کسب شیوه زندگی فعال از نتایج توجه به تربیت بدنی از منظر جامعه‌شناسی است (Javadipour & Norozzadeh, 2011).

مبانی روانشناسی رویکرد فرهنگی _ تربیتی بیان می‌نماید که از منظر روانشناختی تربیت بدنی کاربردهای زیادی در تعلیم و تربیت دارد؛ به همین سبب در الگو به مؤلفه‌هایی مانند ضرورت داشتن اطلاعات لازم درباره ویژگی‌های رشد جسمانی، ذهنی، عاطفی، اجتماعی و نیازهای دانش‌آموزان، داشتن اطلاعات در زمینه ماهیت یادگیری و عوامل و شرایط آن، توجه به ویژگی‌ها و توانایی‌ها و علائق یادگیرندگان و توجه به تفاوت‌های فردی می‌توان اشاره کرد.

پس از مبانی، اصول، چشم‌انداز و مأموریت به عنوان عناصر راهبردی برنامه درسی تربیت بدنی ارائه شد.

پس از عوامل راهبردی، عناصر برنامه درسی بر اساس مدل اکر ارائه شد که اولین عنصر آن منطق است که چرایی الگو را پاسخ می‌دهد. در این عنصر شباهت تربیت و برنامه درسی با تربیت بدنی و نقش تربیت بدنی در تربیت چرایی الگو را به روشنی پاسخ داده‌اند. این یافته با یافته‌های کهندل و همکاران، مبنی بر اینکه تربیت بدنی در تحقق اهداف تربیتی نقش دارد (Kohandel, Mustafa Lu, & Mustafa Lu, 2015)، هم‌خوانی دارد.

در ارتباط با عنصر هدف، مؤلفه‌هایی مانند ارتقاء ارزشهای اعتقادی، اخلاقی، حفظ سلامت جسمی بر اساس نظام معیار اسلامی، ترویج ارزشهای اعتقادی،

میانگین نمره (۴/۴۵) مربوط به عنصر ارزشیابی و کمترین میانگین (۳/۵۹) مربوط به عنصر مواد و منابع است؛ به طور کلی میانگین نمره اعتبار کلی الگو ۴/۱۸ ارزیابی شد.

بحث و نتیجه‌گیری

برنامه درسی تربیت بدنی همسو با سایر دروس برنامه درسی ملی به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر نظام تعلیم و تربیت رسمی است که به شیوه‌های مختلف در دستیابی به اهداف آن نقش دارد. برخی از اهداف اساسی تعلیم و تربیت شامل رشد تکامل اخلاقی، انتقال میراث فرهنگی، افزایش روحیه مسئولیت‌پذیری، احترام به دیگران، یادگیری نظم و قوانین اجتماعی، تحمل شکست‌ها و چارچوبی برای مقابله با آن، سازگاری اجتماعی، افزایش اعتماد به نفس، خودکنترلی، عملاً در فعالیتهای ورزشی وجود دارد و از طریق آنها تحقق می‌یابد (Javadipour, 2006).

با استناد به منابع علمی، فرهنگی و تاریخی موجود، ورزش و تربیت بدنی به لحاظ مفهومی و رویکردی در فرهنگ و تمدن درخشان اسلامی و ایرانی، مقوله‌ای فرهنگی و تربیتی محسوب می‌شود که از مهارت‌ها و رشته‌های ورزشی مختلف استفاده می‌کند (Aghapour, 2013). با وجود این میراث غنی و پیشینه گران‌بها، جنبه فرهنگی ورزش و تربیت بدنی در ایران ضعیف بوده و چالش‌های جدی در ساختارها و سازوکارهای این پدیده فراگیر وجود دارد. نتیجه این پژوهش، الگوی پیشنهادی برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت مبتنی بر رویکرد فرهنگی _ تربیتی و شامل سه بخش اصلی مبانی، عناصر راهبردی (اصول، چشم‌انداز و مأموریت) و عناصر برنامه درسی است. در مبانی الگو سه نوع مبانی فلسفی، جامعه‌شناسی و روانشناسی ارائه و سعی شد بستر و زمینه مؤلفه‌های مربوط به اصول و عناصر در بخش مبانی تبیین گردد. جایگاهی که در معارف اسلامی اعم از قرآن و سنت و تحلیل‌های اندیشمندان و فیلسوفان مسلمان، برای تربیت بدنی در

تقویت عزت و هویت اسلامی _ ایرانی به صورت ارج نهادن به موفقیت‌های جامعه خود در صحنه‌های بین‌المللی و احترام به ملیت خود، هم از بابت احترام به هویت بومی منطقه‌ای هر فرد و هم از بابت احترام به جایگاه کشور در جهان می‌تواند قابل تأمل بوده و در برنامه درسی تربیت بدنی در نظر گرفته شود.

در ارتباط با روش‌های یاددهی - یادگیری، با توجه به ماهیت تربیت بدنی و با عنایت به یافته‌های پژوهشی و علمی که فعالیت و مشارکت واقعی دانش‌آموزان را در جریان یاددهی یادگیری به عنوان عاملی اساسی در حصول یادگیری عمیق و معنادار تلقی می‌کند و با توجه به ماهیت رویکرد فرهنگی تربیتی، استفاده از روش‌های متنوع و فعال یادگیری توصیه می‌شود و یا به هماهنگی روش تدریس با خصوصیات فرهنگی _ اجتماعی و ظرفیت روانی جسمانی اشاره شده است (Asadian, 2010). همسو با این یافته، نتایج پژوهش میلپس (Miles, 2010) نشان داد که یادگیری مشارکتی به عنوان یک یادگیری فردمحور که هدف اصلی آن شرکت فعال و معنادار افراد در فرایند یادگیری و تمرین است، به افزایش انگیزه افراد منجر می‌شود (Khaleqkhan et al., 2015). همچنین صالحی و عبدالله پور (Salehi & Abdollahpour, 2018) با مقایسه دو نوع یادگیری مشارکتی نشان دادند شیوه یادگیری مشارکتی به صورت مدل اداره کشور، نسبت به شیوه یادگیری طرح همیار معلم، در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بسزایی داشته است. وی خاطر نشان می‌کند اگر برای یادگیری مشارکتی دانش‌آموزان از الگویی بومی استفاده شود، می‌توان در یادگیری دانش‌آموزان تغییر معنادارتری ایجاد کرد. نتایج پژوهش علی محمدی و همکاران (Ali Mohammadi et al, 2017) نیز نشان داد که روش تدریسی که بدون مشارکت فعال دانش‌آموزان در امور تربیت بدنی باشد، به کاهش انگیزه‌های پیشرفت دانش‌آموزان می‌انجامد. معلمان تربیت بدنی در مدارس از اجزای مهم اجرای ورزش آموزشی‌اند که در جایگاه پایه‌گذاران ورزش

کسب توانایی‌های فردی، تأکید بر مهارت‌های اجتماعی و تأکید بر هویت ملی و مذهبی، به عنوان اهداف برنامه درسی مبتنی بر رویکرد فرهنگی تربیتی قابل ذکرند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش (Ahmadipour, et al & Ramazannejad, et al, 2016) همسو و هماهنگ است.

در ارتباط با عنصر محتوا، در الگوی حاضر، بر موارد زیر تأکید شده است که رعایت آن موجب ایجاد محتوایی مناسب برای برنامه درسی تربیت بدنی است: تلفیق تربیت بدنی با دروس دیگر، ارتقا و جایگاه تربیت بدنی در برنامه درسی به عنوان یک حوزه یادگیری مهم، توجه به ورزش‌های بومی محلی، انعطاف‌پذیری محتوا و تناسب با شایستگی‌ها و تناسب محتوا با فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی جامعه. نتایج بهره‌گیری از شیوه‌های تلفیقی در الگوی پیشنهادی به سبب توجه صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان درسی در طراحی برنامه درسی (Mahmoud Mehr Mohammadi, 2009)، توجه به اصول وحدت‌بخش دانش بشری (Maleki, 2011)، ایجاد معنای عمیق از موضوع درسی برای یادگیرندگان (Ernstein & Hankins Francis, 2005) دارای شواهد منابع علمی است. نتایج مطالعه اسدیان نشان داد که فعالیت بدنی در تلفیق با سایر رشته‌ها می‌تواند به افزایش انگیزش، بالا رفتن سطوح تفکر و یادگیری معنادار در دانش‌آموزان منجر شود (Asadian, 2010). همچنین یافته‌های این پژوهش مطابق با یافته‌های پژوهش انجام شده توسط (krawietz, 2014, Groll et al 2016) از حیث توجه به ورزش‌های بومی محلی و ارتباط با فرایندهای هویت است. درویش و احمدی (Darvish & Ahmadi, 2012) معتقدند، برنامه‌های فرهنگی مدارس باید با طراحی جذب محتوا، فرصت‌هایی را فراهم آورند تا دانش‌آموزان به فهم و غنای سنت‌های فرهنگی دست یابند. فعالیت‌های فرهنگی _ تربیتی به عنوان فعالیت اجتماعی برای تولید و بهره‌برداری از انتقال معانی و نمادها و با هدف ارتقاء معنوی صورت می‌گیرد؛ بنابراین

باید صلاحیت‌های تربیتی داشته باشد و الگوی رفتاری‌ای را به دانش‌آموزان نشان دهد. معلمان تربیت بدنی بی شک اگر بخواهند بهره‌وری بهینه و عملکرد خوبی داشته باشند و در سایه همکاری با دیگران به اهداف خود برسند، لازم است در کنار توانایی‌های فنی و حرفه‌ای، به سایر ویژگی‌های یک معلم تأثیرگذار نیز مجهز باشند.

یکی از الزامات در برنامه درسی تربیت بدنی و سلامت، دسترسی به مواد و منابع متنوع یادگیری و انعطاف‌پذیر بودن آن است که با مؤلفه محتوا همپوشانی دارد. تدریس خوب و فعال به امکانات و تجهیزات نیاز دارد تا معلم و دانش‌آموز، در موقعیت‌های مختلف از آنها استفاده کرده و با تجربیات غنی، اهداف تعیین شده را تحقق بخشد. به طور کلی ابزار و منابع مورد نیاز در الگوی پیشنهادی شامل کتاب راهنمای معلم، لوحه‌ها و فیلمهای آموزشی، کتابخانه و مرکز جامع اطلاع‌رسانی، رایانه، تکنولوژی اطلاعاتی و... است. از سویی بخش بزرگی از مواد و منابع، نیروی انسانی و افرادی‌اند که دانش‌آموز باید با آنها کار کند بنابراین در الگوی پیشنهادی، مدیران، کارکنان مجرب، دوستان و همکلاسی‌ها و تعاملات آنها با دانش‌آموز نقش مهمی را ایفا می‌کند.

درباره گروه‌بندی، یکی از ویژگی‌های آموزش مؤثر در تربیت بدنی در الگوی پیشنهادی، فعالیت‌هایی است که فرصت‌های مناسبی را برای مشارکت دانش‌آموزان در آموزش و یادگیری فراهم می‌کند. فعالیت‌های متنوع در کلاس، در قالب گروه‌های کوچک و بزرگ و نشست گروهی از مصادیق چنین فرصت‌هایی است. دانش‌آموزان در این کار کم کم تمرین می‌کنند، شایستگی‌هایشان در تصمیم‌گیری گروهی، ارزش‌یابی برنامه‌ها و حتی مربی افزایش می‌یابد و ایده‌هایی برای بهبود و کیفیت‌بخشی برنامه‌ها بیشتر ارائه می‌شود (Hallaji, 2010). در ارتباط با محیط و فضای آموزشی، بر اساس این رویکرد، محیط مطلوب، محیطی حمایتی و عاری از تهدید و ناامنی است چرا که یکی از عوامل مؤثر در یادگیری و ایجاد

کشور بر تمام بخش‌های ورزشی بسیار تأثیر می‌گذارند. نتایج تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه شناسایی ۴ مقوله اصلی بود که شامل تخصص معلم در تدوین برنامه درسی، صلاحیت‌های عاطفی، روان‌شناختی، صلاحیت‌های حرفه‌ای و نقش الگودهی است. خوئینی و همکاران (Koeini et al, 2019) در پژوهش خود ۸ مؤلفه برای صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی ایران طراحی کرده‌اند که با سه مؤلفه این پژوهش شامل دانش و مهارت تخصصی، صلاحیت حرفه‌ای و صلاحیت عاطفی همسوست. از دلایل تفاوت در ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده می‌توان به مواردی از جمله تفاوت در نوع متغیر پژوهش و جامعه آماری متفاوت به لحاظ موقعیت جغرافیایی اشاره کرد. همچنین نتایج مطالعه میرحسینی و همکاران (Mirhoseini et al, 2016)؛ سانتوس و همکاران (2010 Santos et al) و یل‌دیز و همکاران (Yıldız et al.2014) بر این صلاحیت تأکید دارند. معلمان تربیت بدنی همچنین، علاوه بر داشتن تخصص و دانش و مهارت باید از آراستگی ظاهری و اخلاقی مناسبی برخوردار باشند؛ هرچه آنها به صفات ظاهری و از همه مهم‌تر، صفات اخلاقی آراسته‌تر باشند، در جذب شاگردان به کلاس و الگوپذیری بهتر عمل می‌کند. از این منظر نتایج هم‌راستا با نتایج قشمی و همکاران (Gheshmi et al, 2018) و دومویل و همکاران (Domville et al,2018) است. بدون تردید، معلم به عنوان سمبل و چهره اصلی و کسی که بار این درس به دوش اوست، آشکارا در معرض قضاوت و یا احیاناً انتقاد همگان قرار دارد. وی باید علاوه بر آگاهی‌ها و صلاحیت‌های علمی خود، الگوی خوبی برای دانش‌آموزان باشد (Jalili, 2011). در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقش معلم به عنوان هدایت‌کننده و اسوه‌ای امین و بصیر در فرایند تعلیم و تربیت توصیف شده است که در این بین نقش معلمان درس تربیت بدنی به عنوان بخشی از مجریان نظام آموزشی و تربیتی نیز از این قاعده مستثنا نیست. از نظر فضلی‌خانی (Fazlikhani, 2019) معلم علاوه بر دانش تخصصی،

زمان آموزش کلاس درس باشد زیرا این زمان برای آموزش مهارت‌ها و همچنین رسیدن برای اهداف تربیتی برنامه‌دو درسی کافی نیست. حمیدی و همکاران (Hamidi & et al, 2016) در تدوین استراتژی‌های تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی وزارت آموزش و پرورش گزارش کردند کیفیت بخشی و افزایش اثربخشی ساعات درس تربیت بدنی و ارتقاء سطح سواد حرکتی دانش‌آموزان، مدرسه-محور نمودن و عمومیت بخشیدن به فعالیت‌های فوق برنامه برای تحقق بخشیدن به اهداف درس تربیت بدنی، دو استراتژی اول تربیت بدنی و ورزش دانش‌آموزی‌اند. پاول و وودفیلد (Powell and Woodfield, 2016) در افزایش سطح فعالیت ورزشی دانش‌آموزان، تأثیرات متقابل زمان، بهبود محتوا و سطح آموزش را در پیشبرد اهداف، مؤثر می‌دانند. پابالسیون و باسیله (Poblacion and Basile, 2016) برنامه آموزشی تربیت بدنی بر مصرف انرژی، همبستگی فعالیت‌های بدنی با زمان و انرژی صرف شده در کلاس را مؤثر می‌دانند؛ بنابراین پیشنهاد شد ضمن در نظر داشتن زمان بیشتر در برنامه درسی تربیت بدنی، از زمان‌های غیرتجویزی و اختیاری در برنامه زمانی مدرسه نیز استفاده شود.

در ارتباط با ارزشیابی باید گفت شیوه‌های ارزشیابی باید علاوه بر سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و میزان مطالب آموخته شده، مهارت‌های فکری _ اخلاقی را نیز مورد ارزیابی قرار دهد و به تقویت و پرورش آنها در یادگیرنده کمک نماید. با بررسی منابع علمی می‌توان به این نکته دست یافت که هیچ روشی به تنهایی قادر به سنجش همه‌جانبه دانش‌آموزان نیست؛ بنابراین به کارگیری مجموعه‌ای از روش‌ها برای ارتقاء پرورش اخلاقی و تربیتی دانش‌آموزان لازم است. همچنین در رویکرد حاضر، با توجه به ویژگی‌های ممتاز انسانی، خصوصاً عامل بودن آدمی، خودارزشیابی نیز مورد تأکید است؛ در واقع دانش‌آموز باید خود نقاط ضعف و قوت خود را مشخص سازد. نتایج این بخش با بررسی‌ها و مطالعات معرهور و همکاران (Moammer hour et

علاقه به آن در دانش‌آموزان، محیط روانی امن و آرام همراه با احترام است. چنین محیطی مشوق دانش‌آموزان به تداوم یادگیری است. در کدهای تحلیل شده از متن مصاحبه‌ها، بر توانایی معلمان تربیت بدنی در ایجاد محیطی بانشاط و شاد تأکید شد که نشان می‌دهد کلاس درس تربیت بدنی فقط مکانی برای آموزش تمرینات بدنی نیست بلکه محلی برای لذت بردن از فعالیت‌ها بدون نگرانی و تنش است. وود (Wood, 2015) در پژوهش خود بر این نکته تأکید می‌کند که درس تربیت بدنی مدارس باید مبتنی بر نشاط بیشتر باشد، از فضای درسی فاصله بگیرد و به بازی و سرگرمی نزدیک شود. بدیهی است هرچه از فضای رسمی درسی به فضای تفریح نزدیک شویم، اثربخشی درس تربیت بدنی در مدارس بیشتر خواهد شد؛ بنابراین لازم است فضای آموزشی ضمن برخورداری از امکانات و تجهیزات لازم و کافی و استاندارد، از فضای روانی سالمی برخوردار بوده و موجب نشاط و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان شود. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های (Minaei & Poursoltani Zarandi, 2020, Mirhoseini et al, 2016) مطابقت دارد. همچنین تأمین فضا، تجهیزات و امکانات از راهبردهای تأکید شده سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است که راهکارش اهتمام به طراحی و ساخت و تجهیز مناسب فضای آموزشی در تمام مدارس به عنوان محیط تعلیم و تربیت است.

درباره عنصر زمان، تمامی تحقیقات نشان می‌دهند که یادگیری یک موضوع به مرور زمان، بهترین روش برای بهبود یادگیری و درون‌سازی دانش است. برنامه از لحاظ زمانی باید به گونه‌ای ارائه گردد که به طوری مؤثر شناخت و یادگیری مطلوب را در فراگیر ایجاد کند، چرا که هر محتوایی را نمی‌توان در هر قالب زمانی ارائه داد پس ضروری است تا با توجه به نوع محتوا و اهدافی که از طریق محتوا آورده می‌شود، زمان لازم برای فعالیت یادگیرنده نظر گرفته شود (Fathi Vajargah, 2015). در الگوی پیشنهادی، زمان آموزش نباید تنها محدود به

عقیم تبدیل خواهند شد. با اینکه الگوی پیشنهادی را صاحب نظران و متخصصان برنامه درسی تربیت بدنی معتبر تشخیص دادند و اصلاحات لازم نیز بر اساس نظرات آنان در الگو انجام شد اما نباید گمان کرد هرچه این پژوهش به دست آورده کامل و درست است بلکه باید گفت پژوهشگر با محدودیت‌هایی روبه رو بوده است از این رو لازم است در آینده پژوهش‌های بیشتری در این باب انجام شود. الگوی پیشنهادی صرفاً یک مدل علمی پیشنهادی برای متخصصان و مؤلفان کتب درسی است که با توجه به مغفول بودن این حوزه بتوانند در طراحی و تدوین برنامه درسی با چنین نگرشی اقدام کنند. در نظام آموزشی کشور ما، نوع نگاه و نگرش سیاست‌گذاران آموزشی، برنامه‌ریزان درسی و به تبع آن، مسئولان، مدیران، معلمان، اولیا و حتی دانش‌آموزان نسبت به نقش و جایگاه درس تربیت بدنی است که منجر به ایجاد این باور شده که حوزه و قلمرو درس تربیت بدنی دارای چندان اهمیت و اولویتی نیست که به عنوان هدف و کارکردی اساسی، مورد توجه نظام آموزشی قرار گیرد چنانکه کلاس‌های فوق برنامه در مدارس، غالباً برای دروس ریاضی و علوم، تشکیل می‌شود و در صورت کمبود وقت، دروسی مثل هنر، ورزش و... حذف می‌شوند. بی‌تردید تحول فکری و نگرش درین زمینه از گام‌های مهم در راه اصلاح و ارتقاء وضعیت تربیت بدنی در نظام آموزشی کشور است تا بر آن اساس قلمرو حوزه‌های این‌چنینی، در اول فهرست نظام آموزشی قرار گیرد. بی شک انجام این‌گونه پژوهش‌ها نیز خود به تغییر این نوع نگرش کمک می‌کند.

در این مقاله پژوهشگر با محدودیت‌هایی روبه رو بوده است از جمله کمبود زمان اختصاص یافته به مصاحبه و تکمیل پرسشنامه توسط استادان به دلیل اشتغالات زیاد علمی و حرفه‌ای آنان بنابراین به علاقه‌مندان پژوهش در این حرفه پیشنهاد می‌شود برای انجام مطالعات عمیق و گسترده‌تر در این زمینه در پژوهش‌های بعدی با تخصیص زمان بیشتر، دیدگاه‌های

(al,2020) همسو بوده و بر نتایج این پژوهش صحنه گذاشته است. حلاجی (Halaji) در مقاله خود بیان می‌نماید خودداوری تجربه‌ای است که دانش‌آموزان در کنترل و نظارت بر رفتارشان بدان نیاز دارند برای نمونه آنها نیاز دارند که به خطاهای خود در بازی اعتراف کنند (Halaji,2010). خسروی زاده و همکاران (Khosravi) Zadeh et al, 2011 معتقدند استفاده از ابزارهای معتبر و قابل قبول سنجش عملکرد با بهبود سلامتی تندرستی دانش‌آموزان در زندگی، ارزیابی عملکرد دانش‌آموزان از راه اندازه‌گیری‌های مختلف در حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی و... می‌تواند به بهبود وضعیت سنجش و ارزیابی درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه کمک نماید.

از آنجا که در نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران، طراحی، تدوین و اجرای برنامه درسی در دو محیط جداگانه و توسط افراد گوناگون انجام می‌شود (Garmabi, 2016) و برخی از عناصر به طراحی، تدوین و برخی به اجرای برنامه درسی مربوط می‌شوند و مؤلفه‌های مبانی، چشم‌انداز، اصول، منطق، اهداف، محتوا، مواد و منابع، فضا در طراحی و تدوین کاربرد دارد؛ بنابراین کنشگران سطوح سیاست‌گذاری برنامه‌ریزی درسی می‌توانند از آنها بهره‌گرفته و برنامه مناسبی برای تربیت بدنی تولید کنند. دسته دوم بر اجرای برنامه درسی دلالت دارند؛ مؤلفه‌های معلم، فعالیت‌های یادگیری، گروه‌بندی، زمان و ارزشیابی، بر ایفای نقش کنشگران اجرای برنامه درسی تأکید می‌کنند. البته ذکر این نکته لازم است که این تفکیک به گونه‌ای نیست که بگوییم تمام مؤلفه‌های گروه اول در سطح سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی درسی و مؤلفه‌های گروه دوم فقط در سطح اجرا قابل استفاده است بلکه برخی مؤلفه‌های گروه اول مانند پرورش صفات اخلاقی و ارزش‌های اعتقادی که در تعیین هدف مورد اشاره قرار گرفته‌اند اگر نسبت به تحقق آنها در سطح اجرا اقدامی نشود، رعایت آنها صرفاً در سطح برنامه‌ریزی درسی کاری عبث خواهد بود و به اهدافی

Abbasi Bakhtiari. R. (2011). Investigating the interplay of culture and sport. National conference on cultural industries and its role in sustainable development. Kermanshah: *Islamic azad university Kermanshah*.

Abbasi Bakhtiari. R. (2011). Investigating the interplay of culture and sport. National conference on cultural industries and its role in sustainable development. Kermanshah: *Islamic azad university Kermanshah*.

Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology: *Qualitative Research in Psychology*. 3 (2): 77-101

Bahr al-Ulum, H., Ghasemi Roshanavand, J., & Emami Roshanavand, M. (2017). Analyzing the content of physical education and strengthening physical strength based on the verses of the Holy Quran. *Research in Educational Sports*, 15.

Barrett, T. J. J. o. t. i. P. E. (2005). Effects of cooperative learning on performance of sixth-grade physical education students. *24*(1), 88-102.

Bertschy, F., Künzli, C., & Lehmann, M. J. S. (2013). Teachers' competencies for the implementation of educational offers in the field of education for sustainable development. *5*(12), 5067-5080.

Coulter, M., McGrane, B., & Woods, C. (2019). PE should be an integral part of each school day': parents' and their children's attitudes towards primary physical education. *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 1-17

Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2007). Designing and conducting mixed methods research. Thousand Oaks, CA: Sage.

Dadar, N. (2009). "Where is the position of educational sports in the education system?", *Physical Education Development*, 32.

Document, N. C. (2011). Secretariat of the Curriculum Production Plan, 28.

The document on the fundamental transformation of education in Iran. (2011).

این گروه‌ها بیشتر بررسی شود تا نتایج قابل اعتمادتری به دست آید. با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادی زیر ارائه می‌شود:

- اولویت دادن به ورزش تربیتی در مدارس به جای نگاه صرفاً تفریحی به ورزش زیرا اولویت دادن به ورزش تربیتی می‌تواند با اصلاح ناهنجاری‌های جسمی، روحی و روانی، زمینه تربیت جامعه‌ای سالم را فراهم کند و جامعه را از مزایای اقتصادی پیشگیری نیز بهره‌مند کند.

- حمایت ویژه از ورزش‌های بومی و سنتی کشور و تلاش برای گسترش آنها

- ترغیب رسانه‌ها از جمله مطبوعات، رادیو، تلویزیون و رسانه‌های نوین مانند شبکه‌های اجتماعی در اشاعه مفاهیم اخلاقی و ارزش‌های مورد نظر در حوزه تربیت بدنی با توجه به نقش آنها در جامعه اطلاعاتی

- فراهم کردن محیطی سالم و امن برای ساعات ورزش مدارس از راه احداث فضاهای سرپوشیده یا ایمن‌سازی محیط مدرسه، همچنین نقل داستان‌های ورزشی آموزنده از زندگی ائمه (ع) برای دانش‌آموزان در ساعات تربیت بدنی با اولویت دادن به ارزش‌های اخلاقی و اسلامی.

منابع

Alimohammadi, H., Sohrabi, M., & Saberi, A. (2017). The teaching method of physical education teachers as a predictor of students' motivation for progress. *Teaching and Learning Studies*, 9(1), 129-141.

Abdullahi, M., Farrokhi, A., & Bagheri, K. (2001). Goals, principles, principles and methods of physical education in Islamic education, *Move*, 7(7).

Asadian, F. (2010). Combining physical education with math and geography. *Razi University Master Thesis*.

Azmoun, J. (2017). Knowledge base and its levels for teaching physical education. *The growth of physical education*, 17(3).

- Fathi Vajargah, C. (2011). Principles and Concepts of Curriculum Planning, *Tehran: Bal Publications*.
- Fathi Vajargah, C. (2015). Towards New Curriculum Identities, *Tehran: Ayiz Publications*.
- Ferraro, J. (2001). Reflective practice & professional development. *The Educational Resource Information Center (ERIC) Digest*, 00-3.
- Garmabi, H.A., Maleki, H., Beheshti, S., Afhami, R. (2016). Designing and validating of native model for elementary curriculum based on aesthetics and art components, *Quarterly of Preschool and Elementary School Studies*, 1(2).
- Gheshmi, M. A., Pourkiani, M., Rahmati, M. M. (2018). Thematic Analysis of the Culture of Sport in Iran. *Quarterly Journal of Sport Development and Management*, 8,(18).
- Groll, M., Bronikowska, M., & Savola, J. (2016). Cultural aspects of Traditional Sports and Games, *International committee for fair play, The Essence of Fair Play*
- Haji Babaei, H. R. (2014). Presenting the strategy of cultural-educational education in monotheistic education. *Tomorrow Management Management Quarterly*, 41, 35-48.
- Hallaji, M. (2010). Empowering Strategies in Physical Education (Emotional Area). *Education*, 11(1).
- Hardman, K. (2005). Global vision of the situations, trends and issues of sport and physical education in schools. Paper presented at the International conference on sport and physical education. Bangkok, Thailand.
- Hassanpour, G. H. (2011). Indigenous, traditional, local sports, *Tehran: Bamdad Ketab Publications*.
- Hobbs, M., & Moreland, A. (2009). Growth of empowerment in career science teachers: Implications for professional development.
- Dyson, B., Griffin, L. L., & Hastie, P. J. Q. (2004). Sport education, tactical games, and cooperative learning: Theoretical and pedagogical considerations. 56(2), 226-240.
- Domville, M., Watson, P.M., Richardson, D., Fisher Graves, L.E.(2018). Children's perceptions of factors that influence PE enjoyment: a qualitative investigation., *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1-13.
- Dashtkhaki .Z.R. (2013). Checking Secondary School Physical Education Curricula point of view Physical education teachers and experts , *University of Kerman Shahid Bahonar*
- Darvishi, L., & Ahmadi, P. (2012). Content Analys Of the Cultural Activities in The Secondary Education Based On National And Relious Simbols, *Research in Curriculum Planing*, 9(8), 15-32.
- Eisner Elliot, W. (1994). The Educational Imagination. On the Design and Evaluation of School Programs. In: New York: Macmillan.
- Ernststein, A. C., & Hankins Francis, p. (2005). Basics of Curriculum Principles and Issues.
- Eskandari, H. (2005). When you save someone 's life. *The growth of school counselor education*, 1.
- Esmaili, M. R. (2004). Comparative study of elementary school physical education curriculum in Iran and selected countries of the world and presenting a model. *Doctoral dissertation of the Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Tehran Teacher Training University*.
- Fairclough, S. J., Weaver, R. G., Johnson, S., Rawlinson, J. J. J. o. s., & sport, m. i. (2018). Validation of an observation tool to assess physical activity-promoting physical education lessons in high schools: SOFIT. 21(5), 495-500.
- Fathi Vajargah, C. (2009). Principles and Concepts of Curriculum Planning, *Tehran: Bal Publications*.

- Khosravi, R. (2014). Explaining and criticizing curriculum liberalization and providing a model for the Iranian curriculum planning system with emphasis on Schwab's pragmatic theory and how to apply it in a province of the country (case of Zanjan province). *Tarbiat Modares University doctoral dissertation*.
- Khalaji, H. Bahram, A. Aghapour, M. (2013). Principles and principles of physical education and sports science. Tehran: Samt. p: 6.
- Khosravi Zadeh, E., Sunnah, A., & Haghdati, A. (2011). The status of physical education curriculum in secondary schools in Markazi province. *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, 23.
- Klein, M., F. (1991). Curriculum design patterns. *textbook of views, approaches and perspectives, by Mahmoud Mehr Mohammadi. Second Edition. Side Publications*.
- Kohandel, J., Mustafa Lu, F., & Mustafa Lu, H. (2015). The relationship between Islamic education and the biological and physical realm of the document of fundamental change based on the orders of the Supreme Leader. *The first national conference on modern sports science, professional sports and health promotion. Gonbad-e Qabus*.
- Khoeini, P., avadipour, M., Rouhi, M. (2019). Identifying Components of Effective Physical Education Teacher and Assessing Its Status in Zanjan Schools. *IMotor Behavior*, 11(38), 47-70.
- Kalajas-Tilga, H., Koka, A., Hein, V., Tilga, H., and Raudsepp, L. (2020). Motivational processes in physical education and objectively measured physical activity among adolescents. *Journal of Sport & Health Science*, 9, 462-471
- Krawietz, B. (2014). Sport and Nationalism in the Republic of Turkey. *The International Paper presented at the International Conference of the Association for Science Teacher Education, Hartford, CT*.
- Howard, N. (2003). *The Balanced Curriculum. NC Department of Public Instruction*.
- Hamidi, M, Taslimi, Z, Andam, R. (2016). Identifying and Prioritizing Effective Factors on Recruiting Volunteers in Sport for All. *JRSM*, 5 (10): 47-55.
- Izadi, S., Hashemi, S., & Borzami, L. (2014). Study of effective factors in school rejuvenation from the perspective of students and school parents: with emphasis on cultural development *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*.
- Jafari, P., & Talebzadeh, F. (1998). model for cheerfulness and happiness in primary schools in Tehran. *Educational Leadership and Management*, 1.
- Jalili, Q. (2011). The role of teachers in improving the quality and status of physical education. *Education*, 11(4).
- Javadipour, M., Ali Asgari, M., Kiamanesh, A., & Khabiri, M. (2006). Design and Accreditation of Optimal Model of Physical Education Curriculum in Primary School in Iran. *Research in Sports Science*, 4, 71-86.
- Johnson, M., & Ward, P. J. J. o. T. i. P. E. (2001). Effects of classwide peer tutoring on correct performance of striking skills in 3rd grade physical education, *20(3)*, 247-263.
- Javadipour, M., Nowruzzadeh, R. (2011). Basics of the curriculum with the approach of physical education curriculum, *Journal of Physical Education Development Growth*, 39, 52-60
- Khaleqkha, A., Rezaei Sharif, A., Zahed Babalan, A., & Hashemi, S. Z. (2015). Evaluation of the effectiveness of Jig Sao participatory learning education on self-regulation and academic motivation of elementary students, *Teaching and learning studie*, 7(2).

- Musapur, N. (2012). Approaches to change in the education system and curriculum of Iran: from engineering approach to cultural approach. *Culture Strategy*, 17-18
- Mohammadi, Y., Kikha, A., & Alipour Moghadam, K. (2016). Balanced curriculum design with an innate spiritual curriculum planning approach. *Research on education issues and Education*, 22(24)
- Moammer. H. J., Dehghani, M., Hejazi, E., Salehi, K. (2020). Designing an Independent Thinking Curriculum for High School Students, *Research in Curriculum Planning*, 17(39), 80-94
- Mir Hosseini, F.(2016). Designing the professional qualification model for physical education teachers of Iran [doctoral dissertation]. *Tehran: Kharazmi University*.
- Minaei, S.P.Z.(2020). An Evaluation of the Methods of Content and Environment Happiness of Physical Activities in Students of Kurdistan Province, *Journal of Faculty of Physical Education, University of Tehran*, 13(1).
- Naderi, A. (2013). Designing and validating the curriculum model of extracurricular activities for high school students with emphasis on NAJA public education. *Quarterly Journal of Social Security Studies*, 35, 47-82.
- The National Curriculum Islamic Republic of Iran (2010). *Secretariat of the national curriculum*.
- Nedaei, T., & Alavi, K. (2008). Exercise ethics with a fair play approach. *Quarterly Journal of Qom University*, 10(2), 187-220. .
- Pesce, C., Faigenbaum, A., Crova, C., Marchetti, R., & Bellucci, M. J. H. E. J. (2013). Benefits of multi-sports physical education in the elementary school context. *72(3)*, 326-336.
- Pourrostami, E. (2013). Increasing students' learning in chemistry by creating a positive educational and cultural attitude. *the eighth seminar of Iranian chemistry education*, September 27
- Journal of the History of Sport*, 31(3), 336-346.
- Levy, A. (1947). Fundamentals of educational and curriculum planning of schools. *translated by Farideh Mashayekh(2004)*, *Tehran: Madrasa Publications*.
- Lunenburg, F., & Ornstein, A. (2011). Educational administration: Concepts and practices: Nelson Education.
- Lin, E. J. T. S. T. (2006). Cooperative learning in the science classroom. 34
- Lahart, I., Darcy, P., Gidlow, C., & Calogiuri, G. (2019). The effects of green exercise on physical and mental wellbeing: A systematic review. *International Journal of Environmental Research & Public Health*, 16(8): 1352.
- Maleki, H. (2011). The view of the spiritual curriculum based on the philosophy of Islamic education.
- Maliji, M. (2016). Designing and validating the model of physical education curriculum in Iranian preschool. *PhD thesis, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Kharazmi University*.
- Mehr Mohammadi, M. (2009). Curriculum of Perspectives, Approaches and Perspectives. *Tehran: Astan Quds Razavi (Publishing Company)*, 241.
- Mehr Mohammadi, M. (2010a). Critique and commentary on the third mapping of the curriculum document of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Curriculum Studies Quarterly*, 18.
- Mehr Mohammadi, M. (2010b). Critique and Commentary on the Third Mapping of the Curriculum Document of the Islamic Republic of Iran. *Quarterly Journal of Iran Curriculum Studie*, 18, 8-31.
- Mohammadi, S. (2011). Education without physical education Never, principles and foundations of physical education in the European Union. *Growth of Physical Education*, 41.

- the content of the teachers' workbook in the above courses. *Research in curriculum planning*, 2, 122-135.
- Sarkararani, M. R. (2010). Dialogue: A cultural approach to education. *Teacher Growth*, 1.
- Schüller, I., & Demetriou, Y. J. E. R. R. (2018). Physical activity interventions promoting social competence at school: A systematic review. 25, 39-55.
- Shabani Bahar, G., Erfani, N., & Eshraghi, A. (2008). Factors Affecting the Quality of Physical Education Curriculum in Secondary Schools from the Perspective of Teachers. *Quarterly Journal of Research in Sports Science*, 20.
- Shafinia, P. (2004). Designing a model for teaching content and evaluation of physical education curriculum in girls' middle schools from the perspective of teachers. *Tehran: Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Tarbiat Moallem University, Ph.D.*
- Shamli, A. A., Maleki, H., & Kazemi, H. R. (2011). Curriculum as a tool to achieve moral education. *Quarterly Journal of Islam and Educational Research*, 2(3), 77-98.
- Santos, S, Mesquita, I, Graca, A, Rosado, A. (2010). Coaches' Perceptions of Competence and Acknowledgement of Training Needs Related to Professional Competences. *Journal of Sports science & Medicine*, 9(1), 62-70.
- Sánchez-Oliva, D., Mouratidis, A., Leo, F.M., Chamorro, J.L., Pulido, J.J., García-Calvo, T. (2020). Understanding physical activity intentions in physical education context: A multi-level analysis from the self-determination theory. *International Journal of Environmental Research & Public Health*, 17, 799.
- Salehi, M., Abdollahpour, K. (2018). The effect of collaborative learning to handle the country (in the classroom) with teacher assistance in Second high school female
- Poitras, V. J., Gray, C. E., Borghese, M. M., Carson, V., Chaput, J. P., Janssen, I., & Sampson, M. (2016). Systematic review of the relationships between objectively measured physical activity and health indicators in school-aged children and youth. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 41(6), S197-S239.
- Poblacion, A. P., Basile Colugnati, F. A., Taddei, J. A., Bracco, M. M. (2016). Effect of an Educational Program on Schoolchildren's Energy Expenditure during Physical Education Classes. *MedicalExpress (Sao Paulo, online)*, 3(1):1-9. 27.
- Powell, E., Woodfield, L. A., Nevill, A. M. (2016). Increasing physical activity levels in primary school physical education: The Sharp Principles Model, Preventive medicine report. 3:7-13
- Roset, L., Green, K., & Thurston, M. J. E. P. E. R. (2020). 'Even if you don't care... you do care after Sadeghi, A. (2011). Characteristics and Necessities of Developing a Multicultural Curriculum in Iran: A Study of Challenges and Presenting Strategies. *Culture Strategy*, 17-18.
- Razavi, M. H., Rouhani, Z., & Ghanbari Firoozabadi, A. (2014). Analysis of effective factors in promoting the status of physical education in schools. *Sports Management and Motor Behavior*, 10(19).
- Sabori, H. (2014). Sports in Islam. *Tehran: Sabori, third edition.*
- Safari, Z., Mohammadzadeh, Z., & Tavakoli, M. (2015). The physical environment of schools and its role in the health and mental health of students International Conference on Humanities and Psychology and Social Sciences. *Broadcasting International Conference Center.*
- Samadi, M. (2014). Evaluating the views of teachers of experimental sciences and social education, the implementer of the education plan based on the educational approach about

- students. *Research in Curriculum Planning*, 15(30), 67-79.
- Samadi, P., Javadipour, M., Lotfi, M. (2012). The Pathology of physical education curriculum with an emphasis on Klein's theory of from the perspective of physical education teachers and girl students in Tehran.
- Schwartz, J., Rhodes, R., Bredin, S., Oh, P., & Warburton, D. (2019). Effectiveness of approaches to increase physical activity behavior to prevent chronic disease in adults: A brief commentary. *Journal of Clinical Medicine*, 8(3): 295
- adolescents in Morocco: a cross sectional study. *BioMed Research International*, 8949757
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*.
- Tyler, R. W. (2013). *Basic principles of curriculum and instruction*: University of Chicago press.
- van den Akker, J. J., Kuiper, W., & Hameyer, U. (2004). *Curriculum landscapes and trends*: Springer.
- Wood, C., Hall, K. (2015). Physical education or playtime: which is more effective at promoting physical activity in primary school children? *BMC Research Notes*, 8(1), 12- 28
- Yıldız, E., Kangalgil, M. (2014). The examination of physical education teacher's professional competence and Ideas regarding their teaching method. *Journal of sport sciences*, 5(1), 61-76
- Zareiyani, H. and Barancheshmeh, M. A. (2015). Establishment of the Ethics Code for Physical Education Officers of the Armed Forces of Iran, *Research Project, Physical Education Organization of the Armed Forces of the Islamic Republic of Iran*.